Slovenski dom

Spedizione in abbonamento postale. Poštnina plačana v gotovini.

Cena Llr 0.50

„SLOVENSKI DOM" izhaja vsak delavnik opoldne. Urejuje: Mirko Javornik. Izdajatelj: inž. J. Sodja. Za Ljudsko tiskarno: Jože Kramarič, vsi v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Kopitarjeva 6. Telefon 4001 do 4005. Mesečna naročnina 11 lir, za tujino 20 lir.

V Ljubljani 14. avgusta 1943 - Leto VIII. - Št. 184

Drugo bombardiranje Rima

Sv. oče na obisku prizadetih krajev

Siloviti boji na Siciliji se nadaljujejo — 13 nasprotnikovih letal sestreljenih
Vzgledno vedenje rimskega prebivalstva in reševalcev

Vrhovno poveljstvo, vojno poročilo štev. 1175:

Nasprotnikov napad, ki so ga razvili z obilno uporabo oklepnih edinic in podprli z množicami letal, sodelujočih s pomorskimi silami, je italijansko-nemške čete prisilil k nadaljnjemu umiku na vzhodu gorovja Etne.

Oddelki angleškega letalstva so ponoči bombardirali Milan in Turin. Kaže, da je škoda ogromna zlasti po središču obeh mest. Obrambno topništvo je uničilo štiri letala.

Oddelki bombnikov so danes ponovili napad na Rim ter na okoliška letališča. Škodo ugotavljajo.

Italijanski in nemški lovci so včeraj sestrelili devet strojev nad otokom Ventotene ter v okolici Napolija.

General Ambrosio.

Rim, 14. avgusta, s. Angleži in Amerikanci so drugič napadli italijansko prestolnico in prav tako kakor 19. julija so tudi tokrat zlasti prizadeli stanovanjske okraje.

Včeraj dopoldne ob 11. so sirene dale znamenje, da se bliža nevarnost. Ljudstvo se je v največji discipliniranosti zateklo v zavetišča. Kmalu nato so se nad Rimom prikazale v več valovih skupine sovražnikovih letal ter začele metati bombe, ne da bi kaj izbirale cilje.

Najhuje so bili po tem nasilniškem letalskem napadu prizadeti okraji Prenestino, Tuscolano, Tiburtino in področja v Portonatu in Porta Maggiore. Sovražnik se je tudi tokrat vrgel proti tistim mestnim delom, kjer po večini stanujejo delavci, ki so trpeli že ob prejšnjem letalskem napadu.

Tudi niso prizanesli cerkvam, cerkvenim ustanovam in umetniškim spomenikom. Na cesti Casalina so bombe padle na področje, kjer je samostan španskih sester z vzgojevališčem. Bilo je precej mrtvih in ranjenih. V istem kraju je bila zadeta in skoraj povsem razdejana cerkev Santa Maria del Orto. Tudi cerkvi sv. Fabijana in Venancija sta poškodovani.

Sovražnikov bes ni prizanesel nobenemu kotičku, ki si ga je bil vzel na piko. Številne bombe so padle na cesti Assisi in Foligno, kjer se je podrlo mnogo hiš in je bilo mnogo ljudi ubitih. Tudi na cestah Casilina, Val Caltagirone in Maranna je bilo razdejanih nekaj hiš, kjer so nastali požari in kjer so padle nadaljnje žrtve. Več bomb se je razletelo na trgu cerkve Santa Croce di Gerusalemme, cerkev sama pa je po čudežnem naključju ostala nepoškodovana. Na področju Porta Maggiore je med najhuje zadetimi stavbami Dom tramvajskih uslužbencev. Tu je bilo zelo mnogo trgovin docela uničenih. Na Via Flamminia in na Tor Pignatura so se ameriški letalci, ki se odlikujejo po nečloveških čustvih, spustili zelo nizko ter s strojnicami streljali na neoborožene ljudi, ki so hiteli v zavetišča.

Med temi ljudmi so bile po veliki večini ženske in otroci.

V Fortunacciu, Tor di Quinto in na sosednjih poljih so bombe podrle nadaljnje hiše ter povzročile nove požare in je bilo tudi tam precej človeških žrtev.

Sredi najbesnejšega napada so se požarne brambe, ki so jim pogumno pomagali oddelki Rdečega križa, vojska, letalstvo in mornarica, neverjetno izkazale pri gašenju ognja in pri reševanju ljudi izpod razvalin ter pri izkazovanju pomoči ranjencem, ki so jim takoj nudili prvo pomoč. Rimsko ljudstvo je med bombardiranjem pokazalo svojo disciplinirano st in hladno kri ter tako ostalo zvesto tradicijam žilavosti, po kateri se Rimljani še zlasti odlikujejo.

PAPEŽ TOLAŽI LJUDSTVO IN MOLI ZA NEDOLŽNE ŽRTVE

Vatikansko mesto, 14. avgusta. (Stefani.) Ko so sirene včeraj ob 11 dale znamenje za alarm, je sveti oče Pij XII. bil v svoji zasebni knjižnici in se je razgovarjal s kardinalom državnim tajnikom Maglionejem. Srce poglavarja krščanstva se je zdrznilo, zakaj iz prvih pokov bomb, vrženih na prestolnico, in po strelih protiletalske obrambe je takoj uganil, da se med zidovi in po cestah njegovega ljubljenega Rima razliva nedolžna kri. Povzdignil je oči k nebu in iz srca mu je privrela molitev. Navzlic potrtosti je ohranil hladnokrvnost. Poldrugo uro je spremljal opustoševalni bes močnih razstreliv, in ko so ob 12.45 sirene dale znamenje, da je alarma konec, je poklical namestnika državnega tajnika Mgr. Modinija ter odšel na dvorišče sv. Damaza. Stopil je v avtomobil in se odpeljal v prizadete kraje.

Stebrišča na trgu sv. Petra so bila natlačena s tisoči ljudi kakor vedno ob podobnih prilikah. Zagledali so papežev avtomobil in ga spoznali po belo-rumenem praporčku, toda prebivalstvo ni moglo priteči blizu, da bi pozdravljalo najvišjega pastirja, zakaj avtomobil je z vso naglico prevozil obsežen trg ter zavil na Via della Conciliazione.

Komaj je papež odšel iz Vatikana, se je novica raznesla po krogih vatikanske države in takoj so odpeljali še drugi avtomobili, da bi se pridružili papeževemu. Papežev avtomobil je vozil čez Beneški trg, po Via dell'Impero, čez trg sv. Janeza in se je ustavil pri Porta Maggiore in na Via Taranto, kjer se je opustošenje, ki ga je naredil nasprotnik, kazalo v vsej silovitosti. Ogromna množica je takoj spoznala visoko postavo papeža, ki je stopil iz voza in se prepričeval o žalostnih posledicah napada. Zlasti so ga pozdravljali pri cerkvi sv. Fabijana in Venancija, kjer je župniku izročil znaten znesek za ponesrečence in ga spraševal po podatkih o opustošenju.

Tam so se sv. očetu pridružili msgr. Respighi, prefekt papeških obredov, msgr. Nasalli Rocca, tajni komornik, inž. Galeazzi, arhitekt v delavnici pri sv. Petru, poveljnik švicarske telesne straže ter msgr. Riberi. Papež je ves bled od ganjenosti ogledoval podrtine ter z ganjenim srcem spremljal nosila Rdečega križa, ki so prenašala ranjence na obvezovališča. Roka svetega očeta se je dvigala v nepretrgan blagoslov množici, ki se je stiskala okoli njega, mu vzklikala ter ga prosila. Ena nosilnica je šla čisto blizu njega. Na njej so nesli mladega hudo ranjenega človeka. Papeževa roka ga je pobožala in njegov snežno beli talar se je pordečil s krvjo. Pij XII. je vse blagoslavljal. Na nadaljnji poti je hotel iti na kraj, od koder se je dvigal gost dim. Toda svetovali so mu, naj ne hodi naprej, zakaj blizu tam so ležale bombe, ki se še niso razletele.

Pred vhodom v župno cerkev blizu vile Fiorelli je sv. oče pokleknil in molil. Njegova molitev je veljala zlasti nedolžnim žrtvam. Izmolil je »Iz globočine kličem«, ljudstvo pa, ki je molilo z njim, je klečalo, mnogo ljudi pa je jokalo. Ko je papež vstal, je svojim ljubljenim otrokom izrekel nekaj bodrilnih in ljubečih besed. Dejal je, naj ostanejo mirni in vztrajno gredo naprej po poti kreposti ter naj zaupajo v Boga. Ljubezniv e papeževe besede so bile v veliko tolažbo ljudstvu, ki se je Kristusovemu namestniku zahvaljevalo z dolgim vzklikanjem.

Papež je nato krenil na trg sv. Janeza. Zaradi velike množice je avtomobil moral voziti čisto počasi. Številni mladi kolesarji so pomagali policistom in vojakom delati pot za avtomobil, ki se je ustavil, ko je prišel na trg.

Pij XII. je stopil z voza ter šel na stopnice pred baziliko. Obrnil se je k ljudstvu ter za trenutek občudoval to množico, ki jo je še pred kratkim pretresal siloviti sunek zla, zdaj pa si je pred varuhom dobrega opomogla in je bila spet vedra ter zaupljiva. Doumel je vso lepoto v čustvovanju tega ljudstva in je kot rimski škof še enkrat blagoslovil svoje farane. Potem je pokleknil na kamnita tla, zmolil z ljudstvom očenaš in »De profundis«, se vzpel pokonci, razširil roke, kakor da bi hotel na svoje očetovsko srce stisniti ves ta Rim, ki je njegov, in poslal na ogromen, nabito polni trg svoj očetovski blagoslov.

Ob 14 se je Pij XII. vrnil v vatikansko mesto.

Razdejanje po napadu na Milan

Milan, 14. avgusta. s. Včeraj ponoči je Milan doživel hud sovražnikov letalski napad, ki je prizadejal mestu, ki je prestalo hudo preskušnjo že prejšnjo soboto, zelo veliko škodo. Sirene so se oglasile okrog ene ponoči in čez nekaj minut je velik roj sovražnikovih letal — kakih sto — predrl protiletalski zaporni ogenj ter z običajnim divjaštvom začel metati razdiralne in zažigalne bombe — nekaj tudi takšnih, ki so šele pozneje eksplodirale — vseh mer. Poleg tega so si privoščili še mrtvaško šalo, da so metali letake, ki kažejo največjo hinavščino.

Kako človeški je sovražnik, se je pokazalo zdaj nad Milanom bolj kot kdaj koli. Njegov uničevalni bes si je preteklo noč izbral za glavni cilj srce starega Milana od trga pred stolnico pa vse, do koder segajo ulice in ceste v starem delu mesta, ki ga oklepajo nekdanji sforzovski zidovi, kjer so trgovine, starinske palače in stavbe iz najnovejše dobe. Hudo zadeta je bila Galerija Viktorja Emanuela, kjer se je podrla kupola in so zdrobljene šipe, dalje trg pred stolnico, kjer je bilo razdejanih nekaj palač, med drugimi tista, ob stolnici, velika trgovina podjetij Rinascente in Odeon, kjer sta bila istoimensko gledališče in kino ter trgovina na začetku promenadnega trga. Od tega ni ostalo nič več.

Tudi absido ponosne stolnice Marijinega rojstva ter bližnje škofijsko poslopje, čigar eno krilo je uničil požar, ter kraljevsko palačo so hudo poškodovale sovražnikove bombe. Velika zažigalna bomba je zadela Palazzo Marino, zgodovinski sedež občine, okoli katere so si ves dan prizadevale požarne brambe, da bi rešile vsaj del dragocenih umetnin, ki so bile v njej. Ogenj je uničil tudi poslopje Kvesture in prizadejal hudo škodo sosednji cerkvi San Fedele, eni tistih, ki so jo verniki imeli najbolj v časteh. Oživrknil je tudi trg Viktorja Emanuela s trgom Fontana.

Na trgu Beccaria je bilo razdejano starodavno sodno poslopje in z njim vred hiše na bližnji cesti Algiati. Sovražnik je v svojem besu zadel tudi druga zgodovinska poslopja, kakor na primer palačo grofov Durinijev na cesti Guastalla, vojvodov Visconti ter borromejskih grofov na istoimenski cesti in trgu. Dalje je bila zadeta palača grofov Silvestri in Serbelloni, kjer so bivali Napoleon I., Viktor Emanuel II., Napoleon III. in Giuseppe Garibaldi, na Beneškem trgu. Poslopje senata cisalpinske republike, konservatorij Giuseppa Verdija ter palače iz 16. stoletja na Trgu božjega groba so bili zadeti, poleg tega pa je bilo zadetih še okoli sto drugih palač na cestah Manzonija in Prestolonaslednika Umberta. V vrtovih Sv. Damijana ni nobenega poslopja, ki ne bi bilo poškodovano.

Enako sliko razbojniškega divjaštva nudi tudi Piazza Cavour in njegova okolica z javnimi vrtovi. Razdejan je dragoceni prirodoslovni muzej in sodobno zgrajeni cerkvi sv. Avgusta in sv. Balila, kjer je bil razdejan oltar. Med drugimi razdejanimi poslopji sta tudi nemški generalni konzulat in dirkališče Vigorelli. Beneški lev na zunanji strani Porta Orientale, ki je žarišče znane zgodbe v romanu »Zaročenca«, je padel s stebra in se razletel. Tudi kip generala Medici, junaka iz Vaščella je padel s podstavka. Vse okrog Trga Castello je razdejano.

Še nekaj drugih cerkva je bilo preteklo noč zadetih, kakor na primer cerkev Milostne Matere božje in Cerkev Žalostne Matere božje, dalje cerkev Carmine in sv. Petra Celestinskega, sv. Ane, sv. Rosarija, sv. Antona ter samostan sv. Jožefa.

Seveda se sovražnik ni razbesnel samo nad središčem mesta, pač pa tudi nad obrobjem. Hudo zadete so bile Politehnika, porodnišnica in nova bolnišnica Niguarda. Poškodovane so poleg tega tudi številne stanovanjske hiše, kjer so ljudje vsi ogorčeni nad sovražnikovim letalskim razbojništvom.

Milanski nadškof kardinal Schuster je bral ob 7 zjutraj sv. mašo v nadškofijski kapeli, in medtem ko je streha močno zgrajenega škofijskega dvorca bila vsa v plamenih, se je peš napotil obiskat kraje, ki so bili najbolj prizadeti, ter ranjence, ki že prihajajo v bolnišnice.

Upokojitve in nastavitve prefektov

Rim, 14. avgusta. s. — S kraljevim ukazom sta bila upokojena prefekta: Zanelli dr. Emanuele, prefekt v Bolzanu, in dr. Agostino Podesta, prefekt v Fiume, na razpoloženje pa postavljen dr. Berutti Adalberto, prefekt v Pisi. V službo sta bila poklicana dr. Chiarotti Pietro na Reko in dr. Venditelli Arturo v Cuneo.

Okrožnica notranjega ministra glede oddaje žita

Rim, 14. avgusta. s. Notranji minister je poslal vsem prefektom kraljevine 13. t. m. tole okrožnico: Z ozirom na brzojavno okrožnico notranjega ministrstva od 30. julija in brzojavni okrožnici kmetijskega ministrstva z dne 7. avgusta in 12. t. m. nalagam, da se zbiranje vsakovrstnih pridelkov, ki jih določajo veljajoči zakoni, smatra za najvažnejšo narodno korist in jih morajo prizadeti odločno izvesti. Posebej mora Vaša Eksc. v največji meri podpreti delo vojaških komisij, ki zbiranje nadzirajo, ter vsakih deset dni, začenši z 20. avgustom, poročati o poteku zbiranja žit. Vaša Eksc. je osebno odgovorna za točno izvedbo naštetih navodil. Pričakujem zagotovo. Notranji minister: Ricci.

Novi sovjetski napadi pri Kubanu

Neznatni bojni nastopi drugod
308 oklepnih voz in 91 letal sestreljenih

Hitlerjev glavni stan, 13. avg. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo naslednje uradno vojno poročilo:

Medtem ko je sovražnik na kubanskem mostišču brez uspeha obnovil zahodno od Krimskaje svoje z oklepnimi in letalskimi silami podprte napade, je prišlo ob Mlusu in srednjem Doncu samo do manjšega krajevnega bojnega delovanja.

Jugozahodno od Bjelgoroda so boljševiki tudi včeraj zopet napadli z močnimi pehotnimi in oklepnimi oddelki. V hudih obrambnih bojih, deloma s protinapadi, so bili njihovi neprestani napadi odbiti. Več sovražnih bojnih skupin je bilo uničenih in veliko oklepnih voz uničenih.

Tudi severozahodno od Orla ter južno in jugozahodno od Vjazme so ostali sovražni napadi brez uspeha.

Južno od Ladoškega jezera je sovražnik z na novo privedenimi četami obnovil svoje napade.

Poleg hudih krvavih izgub je izgubila sovjetska vojska včeraj 380 oklepnih voz.

Letalstvo je zlasti na področju pri Bjelgorodu razbremenjevalo bojujoče se čete z uničujočimi udarci proti sovjetskim oklepnim oddelkom, zbirališčem pehote in topniškim postojankam. V letalskih bitkah je bilo včeraj pri štirih lastnih izgubah sestreljenih 91 letal.

Na Siciliji ni bilo večjega bojnega nastopanja. Nemško bojno letalstvo je z rušilnimi in zažigalnimi bombami napadlo močno zasedena sovražna letališča in povzročilo razdejanje med razvrščenimi letali in na letaliških napravah. Na morju pri Cataniji so letala podnevi z bombami poškodovala sovražnikov rušilec. Pri obrambi letalskih napadov na italijansko kopnino so sestrelili včeraj nemški lovci sedem letal.

Dne 12. avgusta dopoldne so prodrli sovražni letalski oddelki pod varstvom oblakov nad nemško zahodno ozemlje in metali rušilne in zažigalne bombe na več krajev, posebno na Bonn. Prebivalstvo je imelo izgube. Protiletalska obramba je sestrelila 37 sovražnih letal, zlasti štirimotornih ameriških bombnikov.

Preteklo noč je priletelo nekaj sovražnih motilnih letal nad ozemlje Nemčije. Povzročila so majhno škodo. Nočni lovci so sestrelili pet letal.

V noči na 13. avgust so napadla nemška letala z bombami posamezne cilje v jugovzhodni Angliji.

Podmornice so potopile v hudih bojih na Atlantiku in v Sredozemlju šest ladij s 45.000 tonami in poškodovale s torpednim zadetkom še eno ladjo.

Značilnosti 5. rdeče ofenzive ob Kubanu

Bukarešta, 14. avgusta. s. Iz zadnjih poročil, ki prihajajo s področja Kubana, se razvidi, da se nadaljuje 5. sovjetska ofenziva na tem odseku, kjer romunske in nemške čete dajejo sovražniku še vedno uspešen odpor. Peta ofenziva, katere značilnost leži v obsežni uporabi množic vojakov in oklepnikov s podporo močnih letalskih oddelkov, se doslej ni mogla docela razviti. Zaradi strateške izurjenosti in junaštva romunsko-nemških čet se je prej zmedla, čeprav je bila mestoma silovita. Zaradi tega se sovjetski načrt, da bi odpravili to nevarno mostišče in s tem omogočili kavkaškim armadam sodelovanje v obširni ofenzivi na vsem južnem delu vzhodnega bojišča, ni mogel uresničiti in utemeljeno je upanje, da se bodo tudi v bodoče vsi napori sovjetskega poveljstva še naprej razbijali ob trdnem odporu tega mostišča. Med zadnjimi srditimi boji, ki so veljali Sovjete osem pehotnih divizij in velikansko število oklepnikov, so se romunsek čete na postojankih, ki so jim bile zaupane, tolkle in se še tepo junaško, najbolj pa pri obrambi kvote 89 in na vrhu Gore Smrti, kjer se Romuni že osem dni in sedem noči bore z nespremenjeno srditostjo, da bi ustavili nasprotnika, ki je napadel z velikimi množicami. Samo tod si je razbilo glave več sovjetskih pehotnih polkov. Posledica tega uspešnega obrambnega boja je bila, da je imel nasprotnik hude izgube, in da se je začel spuščati le v krajevne napade, proti katerim Romuni dajejo protinapade.

NEZAUPANJE DO SOVJETSKE POVOJNE POLITIKE
ovira vsak trajen sporazum med zavezniki

Lisbona, 13. avg. s. Ameriški list »New York Times« se v uvodniku obširno bavi z nujno potrebo po sporazumu med Anglijo, Združenimi državami in Rusijo in zraven poudarja težkoče, ki ovirajo dosego takšnega sporazuma. List pravi med drugim, da se Rusija boji — v kolikor se tiče Poljske in baltiških držav — javnega mnenja v Angliji in Ameriki, ki se vedno bolj ojačuje in se zavzema **za postavitev obrambnega pasu ob zahodni Rusiji.**

Zato bi bilo potrebno prepričati Rusijo, da ameriško zanimanje za Poljsko in baltiške države ne pomeni želje, da bi te države uporabljali kot oviro za razvoj Rusije in za ogrožanje ruskih postojank.

Prava nevarnost pa tiči v dejstvu, da se utegne pripetiti, da bi ruska vojska te države zasedla, kar bi razočaralo amerikanske idealiste, zraven pa še v dejstvu, da se Združene države spet lahko povrnejo v izolacionizem, kar bi omajalo bodočo podobo sveta. Ameriško javno mnenje želi, da bi prišlo do sporazuma med Rusijo in malimi mejnimi državami v duhu medsebojnega razumevanja. Popoln sporazum z Rusijo pa je potreben tudi zaradi politike, ki jo bo treba proti Nemčiji voditi.

Ta in podobna razglabljanja angleškega in ameriškega tiska o politiki, ki jo je treba voditi do zagonetnega ruskega zaveznika, kakor tudi spraševanje in ugibanje, ki ga je v teh časih polno glede skrivnih sovjetskih nakan, podajajo precej točno sliko o trenutnem stanju političnih odnošajev med Angleži in Amerikanci na eni strani ter boljševiki na drugi strani.

Posveti v Kanadi

Buenos Aires, 14. avgusta. s. Iz Quebeca poročajo, da so angleško kanadska vojaška posvetovanja trajala v petek ves dan. Nekaj članov kanadske vlade se je vrnilo v Ottawo, predsednik Mackenzie King pa še ni prišel nazaj. Niso še dali nobene uradne razlage o poročilu, da bi Sovjetska Rusija ne bila povabljena, naj pošlje svoje zastopnike na angleško ameriški posvet.

Tuja letala nad Madžarsko

Budimpešta, 14. avgusta. s. Številna nasprotnikova letala so včeraj v zaporednih valovih letela čez madžarsko ozemlje. Letala so prekoračila jugovzhodno madžarsko mejo ter letela nad zahodnim Podonavjem, in sicer proti severozahodu. Prva letala so se prikazala nad Madžarsko ob 13.55, nazaj grede pa so nasprotnikovi oddelki zapustili madžarsko področje ob 15.25. Alarm v Budimpešti je trajal od 13.40 do 15.

Anglija nasprotuje obnovi malih držav?

Bern, 14. avgusta. s. Angleška revija »The Nineteth Century« se obrača proti načrtom, ki jih je nedavno objavil londonski »Times«, in v katerih nasprotuje obnovitvi malih držav. List v uvodniku zavrača takšne načrte, za katere se zdi, da so izraz uradne britanske politike. Članek sodi, da je treba obnoviti neodvisnost vseh evropskih držav, ki so bile svobodne in neodvisne, pred münchenskim sporazumom. Revija se ne omejuje le na pobijanje načrtov tistih, ki bi radi videli, da izginejo male države, temveč tudi poudarja moralno plat vprašanja vzlic dejstvu, da Atlantski sporazum, odkar je bil sklenjen, v Angliji ne uživa takega zaupanja in ne takega zanimanja kakor drugod. Treba se je spomniti na obljubo, ki je bila dana malim narodom glede njihove obnovitve. Razen tega male države ne pomenijo nobene ovire, temveč so prava nujnost. Švicarski listi objavljajo ta izvleček in izrekajo upanje, da bodo doživele zmagoslavje te misli, ne pa tiste, ki jih je razglasil »Times«.

POSVETI V KANADI BREZ STALINA IN SOVJETOV
dokaz očitnega spora med Ameriko in Anglijo ter Rusijo

Rim, 14. avgusta. s. Moskovski radio je včeraj zjutraj objavil naslednjo izjavo: Sovjetska uradna poročevalska agencija »Tass« zanikuje novico, da bi se Stalin ali kakršen koli drug zastopnik sovjetske vlade udeležil bodočega sestanka med Rooseveltom in Churchillom. Angleški listi so objavili poročilo, češ da sovjetski vojaški zastopniki prisostvujejo sestanku kot opazovalci. Agencija »Tass« izjavlja, da je to poročilo posledica nesporazuma. Sovjetska vlada ni dobila vabil za udeležbo na ta sestanek. Kakor je jasno razvidno iz značaja konference, udeležba kakega sovjetskega zastopnika pri posvetu ni bila in ni zaželena.

Buenos Aires, 14. avgusta. s. Ameriški zunanji minister Cordel Hull je včeraj na posvetu s časnikarji povedal, da ni natančno prebral sovjetske izjave, po kateri naj bi Rusi ne bili povabljeni na sedanja posvetovanja. Tega ni storil zato, ker je navada, da se državni predsednik sam ukvarja s takimi vprašanji. Dodal je, da dvomi, da bi se bili predsednik Združenih držav ter drugi poglavarji zavezniških narodov med seboj obveščevali o vseh vprašanjih sedanjega položaja.

Stockholm, 13. avg. s. Kakor poročajo v dopisih iz Londona popoldanski švedski listi, so tam močno vznemirjeni zaradi tega, ker se Stalinu ni zdelo za umestno, da bi zapustil Rusijo in se udeležil posvetov v Ameriki. V tej zvezi omenjajo, da Sovjeti niso sprejeli nobenega vabila, ki so bila tja poslana. Kot najnovejša vzroka za nesporazum med Rusijo in Anglosasi omenjajo delovanje »Amgota« v Siciliji in ustanovitev »nemškega osvobodilnega odbora« v Moskvi. Časnikar Baltrett je kar odkrito zapisal, da »se je med Angleži in Amerikanci ter Rusi oglasil očiten spor glede obravnavanja evropskih vprašanj«. »News Chronicle« piše, da je pomanjkanje sporazuma postal prava nevarna »coklja« tedaj, ko bi se morali narodi združiti zato, da bi se pogovorili o miru. Pristavlja, da doslej niso niti rešili, še manj pa prebrodili nobenega nasprotja, ki se je med zavezniki pojavilo. Poljsko vprašanje, piše list, je še vedno nerešeno. Rusija nepotrpežljivo čaka na razvoj dogodkov v Italiji. Kar se tiče bodočnosti Nemčije, so Rusi, ne da bi se poprej pogovorili z zavezniki, ustanovili posebno politično orodje, ki ima namen v primeru nemškega poraza pomesti iz Nemčije poslednje ostanke hitlerizma. Kritike ameriške zunanje politike so se oglasile tudi onstran Atlantskega morja, kjer so uradno stališče Amerike označili za »politiko stalnih vbodov z bucko« in pripisujejo krivdo za pomanjkljivo sodelovanje med zavezniki prav ameriškim politikom.

Vesti 14. avgusta

Ob začetku mednarodnega velesejma v Smirni dne 20. avgusta bo predsednik turške vlade imel važen govor.

Zaradi silovite vročine je prišlo do hude eksplozije v španski smodnišnici Puente Genil. Žrtev k sreči ni bilo.

Turška vlada je povabila nekaj angleških časnikarjev na uradni obisk v Turčijo. Čas obiska še ni določen.

Bolgarski ministrski predsednik dr. Filov je te dni sprejel bivšega predsednika vlade Kioseivanova, ki je zdaj poslanik v Švici.

Berite »Slovenski dom«!

„Nacionalisti"

Od razpusta kominterne dalje je slovenski komunizem zaradi udarcev, ki mu jih je zadala ljudska jeza, začel v propagandi ubirati druga pota. Samo v propagandi. V dejanju je ostal tisto, kar je bil in kar bo. O tem nam pričajo ropi, požigi in pokolji na podeželju v zadnjih tednih.

V propagandi je komunizem s svojo krinko postal čez noč »nacionalen«. OF se v letakih in tiskovinah ogreva danes za tisto, na kar je dve leti pljuvala in kar je dve leti s propagando in orožjem pobijala. OF je postala »slovenska«, celo »jugoslovanska«. Da celo »narodna« je postala tista OF, ki je v vsej naši zgodovini do zdaj pokončala največ slovenskih ljudi in njihovega imetja samo zato, ker so bili Slovenci, ker niso hoteli postati komunisti, to je, tolpa prisilno izenačenih bitij brez idejnih, narodnih ali kakršnih koli človeških posebnosti.

Sledovi gorja, ki ga je vrgel na naše ljudstvo komunizem, slehernemu razsodnemu človeku pričajo, kakšen je pravi odnos med njim in med njegovo politično ekspozituro — OF —. Teh dokazov ne bo izbrisala nobena propaganda. A poleg njih so še druge, za marsikoga v Ljubljani žal bolj prepričevalni dokazi, kakor so podrtine, solze, kri in beda. To so izjave voditeljev OF, med njimi novega predsednika te zločinske družbe Josipa Vidmarja, in izjave voditelja »kristjanov« v komunističnem taboru Edvarda Kocbeka. »Nacionalna« propaganda OF nastopa pogosto prav z njunima imenima ter ju navaja v dokaz, da OF ni komunistična, še manj pa, da bi bili komunistični njeni cilji.

Dva najvidnejša prvaka pripravljalcev komunistične revolucije in pokolja med nami na lastna usta postavljata na laž to propagando in tudi sebe, v kolikor sta kdaj morda trdila drugače.

Naj govorita sama!

Josip Vidmar, nekdanji »skrbni čuvar slovenstva« se je kot »nacionalist« proslavil že ob začetku svoje levičarske kariere. Zgodovinska je v tem oziru njegova izjava: »Vse svoje slovenstvo dam, če bi videl Nemčijo komunistično«. Svoje predsedovanje v OF je začel s poniglavim poklonom komunizmu. 27. aprila letos je imel nekje govor, v katerem je — po uradnem besedilu, ki ga je razširila OF sama — dejal:

»Za zgradbo OF je značilno neko dejstvo. To dejstvo je vloga komunistične partije v OF. Že prvi ustanovni sestanek OF je bil sklican na pobudo komunistične partije . . ., ki je večji del vse sestanke tudi vodila. Samo komunistična partija je mogla (v OF) vnesti jasno enotnost. Vloga komunistične partije med nami ni bila samo notranje politična . . . Poleg sedanjosti je pri presojanju deleža komunistične partije treba vpoštevati tudi bodočnost. Ravno samostojna politična presoja mi za slovensko bodočnost zmeraj kaže samo pot, ki jo svetuje in ubira komunistična partija. Naša prednja straža je, naša udarna četa . . .«

Če tako govori predsednik OF, potem ni več dvoma o tem, kakšna in koliko vredna je njegova in OF najnovejša propagandna nacionalnost . . .

Edvard Kocbek je lani julija na zboru komunistične partije govoril o komunizmu in komunistih takole:

»Jaz in moji tovariši se (na vašem zboru) ne počutimo kot od daleč povabljeni gostje. Mi vsi se čutimo tako tesno povezane z vami, da lahko rečem, da z vami vred palagamo račune. Tovariši, mi se ne moremo bati sodelovanja s komunisti, ker verjemo v njih človečanstvo. Dragi tovariši, to je velika beseda, in ko smo se zbrali v to novo velikansko skupnost, nas je nagibala tudi vera v to vaše človečanstvo . . . Danes . . . se, dragi tovariši, spomnite, da smo v vsaki besedi, ki jo izgovorite, z vami. Vsaka vaša misel in beseda naj bo izgovorjena tudi iz naših src. Zato izrekam tudi željo, da bi zdržali vsi skupaj skozi življenje in smrt«.

Če Kocbek verjame — in njegove lastne besede pričajo, da verjame — v človečanstvo požigalcev cerkva, slovenskih domačij in spomenikov, v človečanstvo rabljev, ki so morili in sežigali nedoletne otroke, nedolžne člane slovenskega občestva, potem tudi vemo, kakšna je njegova »nacionalnost« in nacionalnost skupine, kateri pripada.

V pismu, ki ga je Kocbek pisal nekemu svojemu somišljeniku v Ljubljani, se med štirimi očmi razodeva takole:

»Nikdar še nisva stala tako človeško razkrita drug pred drugim. Veš, da je velika stvar, če po vsem bogatem izkustvu lahko mirno izrečem svojo trditev. Predvsem smo pravilno dojeli idejni in socialni smisel spopada. Ne gre več za zlom fašizmov, ampak za tisto zadnjo resničnost sveta: za posest in oblast. Slovenska OF je točen izraz zgornjega gledanja na današnji svetovni proces. Krščanstvo je danes občutiti in zaznati le kot osebno resnico, ne pa kot duhovni prostor in življenjsko silo. Kristjani, ki smo stopili v OF, smo dobro vedeli, da bomo sprva vplivali pohujševalno. Sploh pa je vprašanje razmerja do komunistov med to vojno stopilo v čisto novo razdobje. Danes ga nujno rešujejo kot izrazito življenjsko zadevo. Edinstveno dejstvo komunističnega sodelovanja s kristjani . . . je naloga nas kristjanov . . . Danes imam v slovenskega komunista mirno zaupanje. Priznam mu človeško kvaliteto in družbeno vodstvo. Z vso zvestobo izpolnjujem svojo zgodovinsko nalogo (poslušnost komunizmu. Op. pis.). V čast si štejem, da stojim ob njihovi (komunistični) strani. Ne bojim se njihovega amoralizma . . . Ne bojim se njihovega ateizma . . . Kot tak tovariš stojim ob njihovi strani . . . Veliko odgovornost sem si naložil.«

Tako je! Te odgovornosti naj se boji on in Vidmar in kar jih je javno ali na tihem s njima! Odgovornosti za vse, tudi za najnovejšo laž o »nacionalnosti« komunistične partije in osvobodilne fronte!

Od športnega tekališča do operetnega odra

Življenjska pot slovitega francoskega tekača Julesa Ladoumegueja

Eden najboljših evropskih tekačev na srednje proge Jules Ladoumegue je pred nekaj tedni spet nastopil na tekališču v tekmi z najboljšimi francoskimi tekači. Jules Ladoumegue je bil namreč pred desetimi leti diskvalificiran in ves ta čas ni smel nastopiti pri nobeni tekmi. Po desetih letih pa se je Jules Ladoumegue, ali kakor ga Francozi na kratko imenujejo »Julot«, spet uvrstil med aktivne francoske športnike.

To dejstvo je vso evropsko športno javnost presenetilo. Nihče namreč ni pričakoval, da bi se ta večkratni svetovni rekorder, ki se je v zadnjih letih preživljal kot pevec na različnih varijetejskih odrih, spet povrnil med aktivne športnike in da je kljub poteku desetih let še vedno v tako dobri formi. Njegov slog teka je tako danes kakor je bil nekdaj še vedno prožen in eleganten; zdi se, da se njegov dolgi korak pri teku kljub desetim letom ni prav nič skrajšal in da je še vedno sposoben preteči svojo progo v času, za katerega bi ga zavidal marsikateri tekač evropskega slovesa.

Po prvem treningu na 100 metrov, ki jih je pretekel v dveh minutah in 34 sekundah, je prvič po desetih letih nastopil v tekmi na 1500 metrov in je to progo z lahkoto pretekel v 4:07.3 minutah. V resni tekmi najboljših evropskih tekačev bi Jules Ladoumegue postavil gotovo še mnogo boljši čas.

Življenjska pot »Julota«, idola vse francoske mladine, je bila težka in nevsakdanja. »V svojem življenju sem mnogo polzkusil,« pripoveduje sam. »Ko sem bil star 18 mesecev, sem izgubil očeta in mater. Oba sta se ponesrečila. Nikdar nisem poznal tihe sreče družinskega življenja. Vzgajali so me v zavodu obenem z drugimi otroki. Postati bi bil moral vrtnar. V svojem prostem času pa sem se silno navduševal za šport.

Nekega dne smo napravili tekmo v teku okoli naše vasi. Nihče ni računal na mene, toda bil sem prvi. Najlepše ure svojega življenja sem doživel ravno v športu.

Srečanje z Nurmijem

Najsrečnejši sem bil takrat, ko sem smel trenirati z Nurmijem, ki je bil vedno moj vzor. Jaz nisem znal niti besedice finski, on pa niti besedice francoski. Govorila sva prav malo, toda razumela sva se dobro. To sem čutil. Nikdar nisem nastopil v tekmi proti Nurmiju, kajti previsoko sem ga cenil. Smatral sem ga za svojega prijatelja in zato nisem hotel nastopiti proti njemu kakor njegov nasprotnik.

Nato je prišla najgrenkejša ura mojega življenja. Tudi ta ura je tesno povezana s športom. Tik pred olimpijskimi igrami v Los Angelesu sem bil diskvalificiran in nisem smel nastopiti. Neki časopis pa me je kljub temu poslal v Kalifornijo kot svojega poročevalca. Moral sem gledati, kako so se drugi borili za olimpijski venec, in dnevno pošiljati v Francijo poročila in napovedi, kdo bo zmagal naslednji dan. Vedno sem zadel pravilno. Kako tudi ne bi, saj sem poznal slednjega do kosti. Toda športni poročevalec vendar nisem mogel postati. Kasneje sem nekoč tekel po najprometnejših pariških ulicah od Porte Maillot do Place de la Concorde. Na obeh straneh ceste so stali Parižani in mi navdušeno vzklikali. Toda ta tek je bil samo demonstrativen, nastopati nisem smel več . . .

Tudi Jules ml. je navdušen za šport

V svojem življenju sem samo enkrat igral tenis. Moj nasprotnik je bila severnofrancoska prvakinja Dewacre. Igro sem izgubil, in sicer dvakrat. Ko je bila tekma končana, sem bil premagan in — zaljubljen. S to mlado prvakinjo sem se poročil in ona mi je dala največ, kar imam: imam sina, ki je star že enajst let. Tudi sin me kliče »Julot« in hoče postati letalec. Kadar tečem, me često opazuje in mi nato pove svojo strokovno sodbo. Tudi on bo postal nekoč dober tekač.

Po nasvetu Maurice Chevaliera sem šel k variteju. Prvič sem stal na odru v »Casino de Paris«, kazal svoj način treninga in tekel na tekočem traku v tekmi z uro, ne pa v tekmi z nasprotnikom.

Ko sem se vrnil v Pariz, sem imel nekega dne predavanje v radiju o športnih vprašanjih. Nekdo, ki me je poslušal, mi je rekel, da bi utegnil v radiju tudi dobro peti. Začel sem se učiti petja. Toda leto 1939. je tudi meni kakor mnogim drugim prekrižalo vse načrte.

Vojna je zadela tudi mene

Leta 1939. sem šel k vojakom. Bil sem pehotni narednik in sem kot sel na motornem kolesu preživel vse one dramatične dni v mesecu maju 1940, in sicer v prvih vrstah. Bil sem ranjen. Na poti me je zadel drobec granate in konec vojne med Nemčijo in Francijo me je zatekel v bolnišnici.

Ob sklenitvi premirja sem bil dobesedno brez vsega. Spomnil sem se mnogih športnikov, ki so si z umetnostjo služili svoj kruh. Spomnil sem se Erminia Spalle, ki si služi svoj kruh s petjem, dasi je bil prej boksar, na Rigoulota, Marcela Tila in druge. Stisnil sem zobe in se učil. Življenje mi ni bilo nikdar lahko. Učil sem se in še učil. Spoznal sem, da si s športnimi predstavami ne morem služiti svojega vsakdanjega kruha. Spomnil sem se na radio in postal pevec. Najprej sem nastopil pri neki operети, s katero smo prepotovali vso južno Francijo. Uspeh ni izostal.

Opazil sem, da me še niso vsi pozabili. Gotovo niso vsi hoteli videti in poslušati samo pevca Julesa Ladoumeguea. Vsi so se bolj spominjali športnika »Julota«, ki sedaj poje. Tako sem postal pevec.

Zaenkrat ni niti važno, da postanem kak velik umetnik. S svojim nastopanjem v zvezi s športnimi slikami hočem le navduševati mladino za šport. Ostal bom vedno pojoči tekač, nikdar pa pevec, ki teče.«

Jules Ladoumegue je danes star 36 let in se spet uveljavlja med aktivnimi športniki na tekališču. Prav to dejstvo je izreden dokaz za njegovo edinstveno tekaško nadarjenost, ki je prišla najbolj do izraza takrat, ko je bil najboljši med vsemi najboljšimi tekači na svetu.

MILIJONI CIGAR IZ LJUBLJANSKE TOBAČNE TOVARNE

Ljubljana, 14. avgusta.

Dva velika industrijska zavoda sta sedaj v avgustu slavila svoje posebne jubileje. Vevške papirnice stoletnico obstoja, tobačna tovarna na Tržaški cesti pa 70-letnico svojega obratovanja v sedanjem velikem poslopju.

Tobačna tovarna je leta in leta od svojega začetka zaposlovala armado delavnih sil, v prvi vrsti žensk. V letih pred prvo svetovno vojno in še poprej so bile delavke tobačne tovarne poseben sloj. Nekateri ošabni Ljubljančani so jih gledali po strani, dostikrat o njih govorili zaničljivo, toda zavedne in odločne in samozavestne »cigararice« so jim znale vselej tudi pošteno zasoliti. Včasih je tovarna zaposlovala do 3000 in še več delavk. Kdor je imel priliko, je lahko popoldne po končanem delu opazoval, kako so se vsipale trume delavk iz tovarne na cesto in se potem razpršili v dve smeri.

Ena skupina je krenila v desno proti Viču, kjer so imele te ženske svoja stanovanja in skromne domove. Druga in najmočnejša skupina pa je krenila v močnem valu na levo. Na križpotju se je ta skupina razdelila. Ena je krenila po glavni cesti proti Šiški, kjer so imele svoje domove mnoge delavke, druga pa po Rimski cesti skozi Zvezdo na Poljane. Mnoge »cigararice« so bile dostikrat literarno navdahnjene in so se zanimale za literaturo. Rade so imele gimnazijce-literate, druge pa tudi odrasle gospode, ki so jim bili naklonjeni.

In te ženske, velika je njih armada, so napravile ogromne skladovnice cigar in cigaret v teh sedemdesetih letih!

Ko bi kdo napravil statistiko in sestavil suhoparne številke, koliko cigar in cigaret je šlo skozi roke teh delovnih sil! Naj tu navedemo le kratko poročilce, ki so ga 8. januarja 1873. objavile »Novice«. Takrat tobačna tovarna kot taka še ni imela pri nas točno ustaljenega naziva. Nekateri so tovarno imenovali »smodkarnica«, drugi pa »cigarnica«. »Novice« so rabile oba izraza. Tobačna tovarna je prva leta izdelovala le raznovrstne cigare. In prav po fino izdelanih cigarah je tovarna zaslovela daleč po Srednji Evropi. Saj so iz Ljubljane pošiljali cigare, tako »kratke«, »portorike«, »uke«, »viržinke« in še druge v vsa glavna in druga mesta nekdanje Avstrije. Človek je lahko v Pragi naletel pri trafikantu na paket cigar, na katerem je bila značka »Lei« in pa dan izdelka.

»Novice« so torej 8. januarja 1873. objavile kratko poročilo, da je ljubljanska »cigarnica« leta 1872. izdelala ali naredila 42 milijonov cigar, da jih namerava leta 1873. narediti 64 milijonov in za leto 1874. je preračunjenih kar 90 milijonov. Pač čedne številke. Koliko moči je bilo potrebno za to ogromno zalogo cigar? Kakor zatrjujejo, je morala vsaka delavka v oddelku za cigare napraviti dnevno najmanj 300 cigar. Na leto okoli 80.000 cigar. Nekateri so izračunali na podlagi splošnih in verjetnostnih računov, da je ljubljanska tobačna tovarna izdelala v 70 letih najmanj 3500 milijonov raznovrstnih cigar. Velikanska vrednost je to!

Še vedno je v tobačni tovarni poseben oddelek za izdelovanje cigar. Tovarna ima strokovnjakinje, ki znajo lepo zvijati velike in rumene tobačne liste, druge so izurjene v zavijanju in napravljanju raznih vrst cigar. Za viržinke pa imajo celo velikansko peč, kjer vlada silovita vročina.

Pač pa se marsikak kadilec cigar ne spomni, koliko dela je za tak tobačni izdelek.

Sledi rdečih »osvobodilcev« v Žužemberku

Edino »junaško dejanje« komunističnih tolp na našem ozemlju v zadnjem času je bil napad na mirni nič hudega slutečI slovenski trg Žužemberk. Dva dni in dve noči so ga roparske tolpe krotile z ognjem in smodnikom. Ko so morale oditi, so se maščevale nad »vojaškimi« objekti, kjer ni bilo ne vojaka, ne branilca. Požgale in porušile so starodavno sodnijo (levo zgoraj in desno spodaj), prelepo ljudsko šolo (levo spodaj), kozolce in gospodarska poslopja, polna letošnjega pridelka in kruha za trpeče prebivalstvo, ter kmetske domove. Kakšne so na pogled žužemberške hiše po obisku rdečih tolp, vidimo na Pasarjevi hiši (desno zgoraj).

Ali so te slike o pravih namenih in dejanskem delu komunističnih krdel pri nas tudi izmišljene?

Iz Novega mesta

150 fantov in deklic se je letos prijavilo k sprejemnemu izpitu na novomeški gimnaziji. To je rekordno število, kakršnega še ni bilo na tej šoli in kakršnega tudi niso pričakovali. Sprejemne izpite je položilo le nekaj nad polovico prijavljencev, ostali pa bodo polagali izpite, ki so nekoliko težji in zahtevajo tudi več priprav, v jesenskem roku. Tako bodo bržkone jeseni na novomeški gimnaziji kar štirje oddelki prvega razreda.

»QUO VADIS« — roman v slikah lahko dvignejo v naši podružnici vsi, ki so plačali knjigo v prednaročbi. Lahko jo dobe tudi drugi. Naročniki »Slovenskega doma« dobe knjigo za znižano ceno 25 lir, ostali pa za 32. Pohitite, ker smo dobili le določeno število izvodov.

Iz Hrvaške

Na Hrvaškem je književnost zadnje čase zelo oživela. Hrvatski bibliografski zavod je že na svoji razstavi v Zagrebu pokazal bogate plodove svojega dela. Sedaj poročajo listi, da je v 13 tiskarnah spet 40 novih del, ki bodo v kratkem izšla. Od 40 del je 23 hrvatskih izvirnih del, 13 starih hrvatskih in 4 prevodi. Kmalu bodo izšla naslednja dela: »Hrvatska umetnost« (veliki reprezentančni album z 216 slikami), Balzacove »Zbirke starin«, B. Calvijev »Leonardo da Vinci in Bertrand«, V. Bazalov »Zgodovinski razvoj medicine na Hrvaškem« (Znanstvena knjižnica), I. Briličeva-Mažuraničeva »Basni in Bajke«, dalje Ljube Karamanovega najstarejša hrvaška zgodovinska in kulturna povest »Živa starina« itd.

Zagrebški listi poročajo, da sedaj spet redno uraduje pošta Kalinovik, upostavljeno pa je spet denarno poslovanje na poštah Čajniče, Komin, Kupers, Nevesinje in Stolac. Ustavljeno pa je denarno poslovanje na poštah Fojnica in Kreševo. Sedaj so našli tudi poštne pečatnike Fojnica, Kozluk, Kreševo, Prnjavor, Vlasenica in Zvornik.

Sarajevski časnikarji in gledališki igralci so zbrali večjo vsoto za ranjence. V to svrho so priredili posebno predstavo.

Rdeči križ v Tuzli je daroval 50.000 kun za hrvaške ranjence.

Hrvatska filatelijska zveza bo izdala 70 tisoč posebnih franko poštnih znamk. Znamka bo predstavljala »Dolac« po oljnati sliki Vladimirja Kirina.

T. B.

Njena poroka

Mesec dni je minilo, kar se je Andrejka preživljala z borno plačo uradnice, sama, od očeta pognana zdoma. Bila je edinka in domačija bi bila nekoč njena. A morala je od doma, ker je njena ljubezen prišla navzkriž z očetovo voljo.

Oče je dvajsetletno hčerko zelo ljubil, a bil je svojeglav človek in je sklenil, da bo hčerki izbiral moža sam. Zato ji ni dovolil, da bi imela rada Edija, bodočega inženirja, sina bogatega mlinarja iz sosednje vasi, s katerim je bil že od nekdaj v sovraštvu.

Bilo je to in ono, bile so hude besede in bridke ure, toda ljubezen je šlo svojo pot, morda bolj divjo in bolj napačno, kakor bi bila šla, če bi oče ne bil nasprotoval.

Lepega dne je Andreja povedala resnico, da je z njo tako, da ne more nazaj, tudi če bi hotela. Mislila je, da bo očeta omečilo vsaj to. Toda zmotila se je. Izbruhnil je vihar, kakor ga še ni bila doživela. Oče ji je pokazal pot čez prag in morala je s trebuhom za kruhom, brez vsega; edino premoženje ji je bila ljubezen in pričakovanje, da bo nekoč vendarle vse dobro.

Stisnila je zobe ter začela iskati, kje bi kaj dobila, da bi se prerinila skozi tiste čase, dokler bi Edi ne končal ter jo poročil.

Imela je srečo. Dobila je službo v občinskem uradu majhnega podeželskega kraja.

Bila je zelo marljiva za delo, a vedno zamišljena, da so to opazile takoj vse druge uradnice in župan. Kadar jo je ta poklical, se je vedno zdrznila kakor iz sanj. Iz dneva v dan je bolj bledela in oči so se ji udirale.

~

Po štirinajstih dolgih dneh je končno prejela težko pričakovano pismo, od Edija, ki mu je bila sporočila, kako in kaj je z njo. Žarek veselja je ta dan posijal v njeno srce. Pričakovala je, da se bo morda tudi oče skesal, da jo je pognal od sebe, ter ji sporočil, naj se vrne. A ni bilo glasu od njega. Obup se je je polaščal.

»Kaj bo z menoj?« se je spraševala in stiskala Edijevo pismo na prsi.

Skozi zasolzene, trudne oči je začela brati . . .

»Kaj, ali je res?« je skoraj preglasno vzkliknila. Pisal ji je, da jo bo čez teden dni obiskal. »Pri vlaku ga bom čakala in ko ga zagledam, takoj, takoj mu potožim vse!«

Od veselja je začela tekati po sobi, kakor da se ji je zmešalo.

Ko je prišla zvečer domov iz službe, ni legla kot po navadi in zaspala. Vtaknila je pisemce v žep ter prvič po večerji odšla z doma.

Četrt ure je hodila in konec je bilo hiš. Na obeh straneh se ji je odprl pogled na širna polja. Zaželela si je, da bi bila čisto sama. Krenila je po ozki poti med rumeno klasje dozorelega žita.

Mrak je legel na zemljo. Dospela je do potoka, katerega je prešla po ozki, upogibajoči se brvi. Sedla je na štor posekane vrbe, kraj potoka. Začela je premišljati, kaj bo z njo. Prav do dna se še ni upala pogledati resnici v oči.

»Kaj bo z mano?« se je vpraševala ob misli, da bo dobila otroka. Ta misel jo je po eni strani navdajala s sladkostjo slutnje o materinski sreči, po drugi pa se je polaščal strah. »Ni bilo prav, da sem storila tako. Storila sem greh! Kaj, če me čaka kazen?«

Ko ji je bilo najhuje, se je spomnila svoje ljubezni.

»Edi me ima rad. Vem, da me ima. Saj me bo imel tudi odslej. Saj bo kmalu inženir in potem bom njegova žena! Morda mi bo tudi oče odpustil in vse bo spet dobro!«

A naj se je še tako prepričevala in tolažila, na dnu srca ji je le kljuvala nerazločna bojazen pred nečem neznanim, motna slutnja, da ne bo tako, kakor si želi . . .

Luna je že metala svoje žarke skozi gosto drevje, ko se je domislila, da mora domov, ker je že pozno. Kaj bodo rekli ljudje, če jo bodo videli, da prihaja ob tej uri sama domov?

~

Ves teden je ob večerih ostajala doma. Nazadnje je dočakala dan Edijevega prihoda. Šla je na postajo. Edi je bil med prvimi potniki, v elegantni temno sivi obleki, skrbno počesanih las in črni brko so se dobro podajali njegovi visoki postavi.

Ni mogla, da ne bi ne zaihtela, ko jo je v pozdrav objel.

Hitela ga je spraševat to in ono, da bi zakrila razburjeno srečo, ki se ji je kazala na obrazu.

»Ne sprašuj,« jo je ustavil Edi. »Vesele novice ti prinašam. Najprej pa mi povej, zakaj imaš tako žalostne oči?«

Z desnico ji je dvignil glavo in hotel iz njenih plavih oči sam razbrati resnico.

»Nič mi ni . . . Zdaj bo vse dobro, ko si ti tukaj.«

Prijela sta se za roke ter počasi korakala po cesti Med potjo mu je kazala in pripovedovala:

»Vidiš in tu stanujem. Okno drži na dvorišče. In moja gospodinja, veš, je čudna ženska. Ko sem ji povedala, da me danes obiščeš, ni dovolila, da bi te pripeljala domov. Vem pa za prostorček,« mu je zaupno dejala, »tam onstran potoka, kjer se bova lahko nemoteno razgovarjala.«

Krepkeje ga je prijela za roko in pospešila sta korak. Ko sta bila na mestu, je on dejal:

»Zdaj sva spet sama. Toda Andrejka, v tvojih očeh je sama žalost.«

Pogledala mu je v oči, pomolčala, potem pa tiho dejala:

»Kaj bo z mano, Edi . . . ko bom dobila otroka?«

Njemu so oči zažarele, zakaj šele zdaj je do kraja pismo in njeno vedenje razumel.

Sedla sta drug poleg drugega na breg ob vodi, da jima je bilo hladneje. Edi je segel po listnico in izvlekel — diplomo. Končal je, zdaj je inženir. Andreja ni mogla verjeti očem. Od veselja mu je stisnila roko, nič drugega.

»Sedaj boš kmalu moja žena. Poprej bom moral od tu.« ji je nekako boječe dejal in ji pogledal v oči. »Služba me čaka. Na Češkem. Tam so bova poročila, še preden bo otroček tu. Saj imava še časa.«

»Ali bova očetu kaj sporočila?« je vprašala Andrejka, vsa nema zaradi sreče, ki se je odpirala pred njo.

Edi je dvignil glavo, da ne bi gledal njenih, odgovora prosečih oči.

Potem nista več dosti govorila. Slonela sta drug ob drugem ter poslušala pesem bežečih valov v potoku, pesem, ki je govorila o lepi, daljni sreči . . .

~

Po trgu so se pričele širiti čudne govorice. Andrejka jih je vdano in tiho prenašala. Vedela je, da mora biti tako in da bo kmalu drugače.

Minila sta dva meseca po Edijevem odhodu. Ves ta čas je imel preveč posla, da bi jo bil obiskal, le pisal ji je, kadar je utegnil. Od očeta še vedno ni prejela nikakršnega glasu. Če je kaj zvedela, je bilo le po naključju, kadar je srečala koga iz domačega kraja. Ti so ji povedali, da oče trpi ter dosti poseda

Med študenti, ki so odložili knjigo in prijeli za kramp

Menda so minuli časi, ko so gledali meščani z viška na kmete in delavce. O tem se prepričate, če greste čez Kongresni trg ali ob Ljubljanici, kjer vidite med delavci, ki kopljejo zemljo, tudi mlade zastopnike razumniškega stanu. Študentje so to, gimnazijci in visokošolci, ki so čez počitnice odložili knjige ter jih zamenjali s krampom ali lopato. Človek jih je vesel, zakaj povsem prav je, da se seznanijo s križi in težavami, ki se držijo ljudi, ki si služijo svoj vsakdanji kruh s fizičnim delom.

Prav gotovo je napačno, če kdo misli, da je poniževalno prijeti za plug ali lopato, da pa je na drugi strani odlično hoditi po mestu z aktovko ali s teniškim loparjem v rokah. Žal moramo priznati, da se je precejšen del naše dijaške mladine v preteklih časih rad izmikal poljskemu ali drugemu delu. O tem priča zgodba o dijaku, ki je prišel na počitnice ter na vsem lepem pozabil, kaj so grablje in kako se ravna z njimi. Starega, domačega izraza za to orodje se je spomnil šele tedaj, ko jim je stopil na zobe in ga je toporišče udarilo po domišljavi glavici.

Tudi študent zna delati

Kakor rečeno, dijaki s krampi in lopatami, ki sem jih videl tu pa tam pri javnih delih, so mi bili nadvse po volji. Morda niso mogli dohitevati poklicnih delavcev, vendar je bilo videti, da si prizadevajo, da bi zadovoljivo opravili nalogo, ki so si jo nadeli. Pristopil sem, da bi jih pozdravil ter povprašal po nagibih, ki so jih privedli do novega načina udejstvovanja.

»Bog daj, fantje, kako se počutite?« sem jih nagovoril.

»Prve dni je škripalo in bolelo v križu, zdaj pa že gre,« mi je odgovoril od sonca zagoreli akademik na Kongresnem trgu.

»Malo dolg je dan, če opravljate deset ur in delo, ampak potrpeti je treba,« je dejal njegov tovariš.

Potem sta mi pripovedovala o arheoloških najdbah. To je bilo namreč v onem času, ko so izkopali lepo ohranjeno žaro iz rimske dobe.

Študentje delajo navadno v kratkih športnih hlačah. Nič zato, če je včasih hudo vroče; to so prijateljі sončenja, ki jim samo prija, če jim zdravilni žarki barvajo kožo, da so podobni bronastim kipom. Razlogi, da so prijeli o počitnicah za delovno orodje, so zelo različni. Ko sem jih o tem spraševal, sem dobil naslednje odgovore:

Kaj vse jih žene k delu

»Med šolskim letom je le malo časa in malo priložnosti za telesno utrjevanje; odločil sem se za delo, da bi se okrepil.«

Drugi je dejal, da bi rad pomagal staršem, se pravi, rad bi si sam zaslužil potrebna denarna sredstva, ki jih potrebuje za svoje potrebe.

Dijak, s katerim se poznava iz gimnazije, se je odrezal takole: »Veste, gospod, dodatna živilska nakaznica se mi je zdela tako mikavna, da sem se prijavil k delavcem. Pri mizi sem rad podjeten, pa je dejala mama, da bi moral imeti težaško karto. No, in zdaj jo imam. Pa še po 45 lir na dan imam v žepu. To je moj denar, čeprav pošteno zaslužen, ampak moj!«

Koristi telesnega dela so kajpada zelo različne. Večini fantov je na tem, da si sami zaslužijo denar, ki ga bodo potrebovali za obleko, jesenski površnik ali knjige; nekateri bi radi doživeli vse tisto, kar je treba poznati, da človek lahko premišljuje, piše ali govori o delavskem razredu; marsikomu pa pomeni poletno delo nadomestilo za šport. Sodobnim dijakom ni več novo, da mišice usihajo in sklepi zrjavijo, če nimajo primerne zaposlitve. Prav dobro jim je znano, da je potrebna telesna vzgoja v tej ali oni obliki, da ne zaostanejo v rasti in v razvoju telesnih sposobnosti.

Šport žuljavih dlani

Človeka preseneti, ko vidi med mladimi razumniki s krampi in lopatami skoraj same športnike. Nekatere poznaš z lahkoatletskih tekmovališč, druge kot zmagovalce v namiznem tenisu, tretje kot priznane planince. To so fantje, ki so potom športa dobili kaj več stika s prirodo, ki so marsikdaj taborili ter tako opravljali vsa »hišna« dela življenja pod šotori, in zdaj jim je mnogo lažja kot k delu. Ampak kljub temu da so se utrjevali v športu, jim gre v začetku precej težko. Prej so bili navajeni športnega razvedrila, ki je trajalo po dve uri, zdaj pa morajo ves dan opravljati isto delo. Tako bodo laže razumeli delavce in kmete in navadili se jih bodo ceniti.

»To je povsem drugo življenje,« mi je dejal starejši slušatelj pravne fakultete. Po deset ur na dan koplješ in vidiš pred seboj samo mastno prst; med tem premišljuješ o vsem mogočem, zvečer pa si utrujen, da zaspiš kmalu po večerji. Zdaj sem se že privadil, zdaj gre laže. Ampak domišljija se mi zdi, kakor uspavana. Zdržal pa bom še ta mesec, ker sem tako sklenil.«

Gimnazijec mi je rekel, da je bilo najbolj hudo drugi in tretji dan. V sklepih je začelo škripati, mišice so se razbolele, na dlaneh pa je dobil krvave žulje. Toda fant je navajen potrpeti, saj se pripravlja za teke na dolge proge in je bral tudi o slavnem Gundarju Haeggu (svetovnem prvaku v teku), da se je v mladih letih utrjeval s težkim drvarskim delom.

Mimo prihajajo mladeniči in mladenke s kopalnimi oblekami ter z malicami v mrežah in torbicah. Saj imajo pravico do prijetnega počitniškega razvedrila, bolj všeč pa so mi le oni, ki hodijo na delo. Za dragocene izkušnje bodo bogatejši, telesno se bodo utrdili, v žepu bodo imeli nekaj prisluženih stotakov, starši pa bodo prav gotovo na njih ponosni. Kar pa človeka posebno veseli, je okoliščina, da nam dozoreva mladina, ki ne gleda na zastarele družabne razlike in je naravnost ponosna, ko zamenja za nekaj tednov učne knjige, pa žogo, teniški lopar ali kopje s toporiščem krampa in lopate.

Posvetitev otročičev Mariji

Jutri na Veliki Šmaren popoldne ob 4 in 5 bo naš nadpastir dr. Gregorij Rožman podelil v stolnici poseben blagoslov otročičem predšolske starosti. Starši naj svoje otroke pripeljejo ali prineso v stolnico. V cerkev bodo mogli tudi z vožički.

Po škofovem blagoslovu bo tudi posvetitev otročičev brezmadežnemu Marijinemu Srcu. Posvetilno molitev bodo molili starši s škofom vred.

Prosimo starše, da se blagovolijo držati časa, ki je določen za posamezne fare.

Ob 4 popoldne je škofov blagoslov in posvetitev za otročiče iz sledečih fara: stolna, frančiškanska, sv. Jakob, Trnovo, Vič.

Ob 5 popoldne pa za fare sv. Peter, Moste, Bežigrad, Šiška in Zg. Šiška.

Starši! Mariji-Pomočnici naši zaupajte v teh časih svoje najdražje. Ona ne bo zavrgla tega daru, sprejela ga bo v svoje varstvo, varovala bo vas in vaše otroke!

Pustošenje četrtkove nevihte po Dolenjskem

Potniki iz Novega mesta opisujejo strahote in pustošenja, ki jih je povzročilo četrtkovo opoldansko neurje na Dolenjskem. Poleg Ljubljane so doživeli mnogi kraji Dolenjske tudi hudo uro, ko se je neurje s točo v kratkem času silno razbesnelo in povzročilo na mnogih krajih velikansko škodo.

Nizki sivi oblaki, drveč v kopicah od zahoda, so se razlili v dve smeri. Prvi val je vzel smer proti Vevčam, drugi pa je krenil na Dolenjsko. V Ljubljani je najhujše neurje s točo zavzemalo primeroma ozek in kratek pas od Rožne doline tja do Vevč in od Šiške tja do Rudnika. Drugi val pa je zadrvel proti Dolenjski, zlasti okoli Radohove vasi do Št. Lovrenca. Tu je debela toča klestila v vsej svoji besnosti. Toča je po njivah k tlom popolnoma zbila in razcefrala zgodnjo ajdo, ki je letos obljubovala lep pridelek. Po nekaterih njivah je toča sklestila vse fižolovo perje in močno poškodovala stroke. Tudi koruza je bila hudo oklešćena.

Toča je napravila svoje uničevalno delo ne samo po njivah, marveč tudi po sadovnjakih. Na kupe in kupe lepih jabolk je po neurju ležalo po tleh. Sadjarji imajo veliko škodo. Vihar je ruval sadno in gozdno drevje.

Vihar pa je s svojo silovitostjo delal na drugi strani še hujšo škodo. Odkrival je strehe, metal z njih opeko, prevračal je celo strehe po raznih gospodarskih poslopjih in kozolcih. Mnogi lepi kozolci so podrti. Letos so ti kraji doživeli že drugo elementarno nezgodo.

Naj še omenimo, da je četrtkovo neurje napravilo velikansko škodo tudi na črti Moste do Vevč v ljubljanski okolici. Prav ozemlje na desni strani železniške proge Ljubljana—Zalog je bilo po toči najhuje prizadeto. V tem območju je po toči ajda po njivah dobesedno steptana, koruza pomandrana, pa tudi fižol je mnogo trpel. Na Fužinah je vihar ruval staro in visoko drevje. Bilo je tam poruvanih na raznih krajih deset dreves. V Vevčah je vihar podiral kozolce-enojnike in odkrival strehe. Najhujša nesreča je doletela podjetnega in marljivega kleparskega mojstra Iv. Babnika, ki ima svojo hišo in dobro urejeno delavnico ob poti v bližini železniške postaje D. M. v Polju. Opoldanski vihar mu je na hiši in delavnici dvignil ostrešje in vse skupaj z opeko vred vrgel kakih deset metrov proč. Ostalo je samo zidovje. Na nekaterih gospodarskih poslopjih so bile strehe deloma odkrite.

Kakor pripovedujejo stari Ljubljančani, je bila prav avgusta leta 1890. podobna strašna nevihta s točo nad Ljubljano. Trdijo celo, da je bila še hujša, ker je vihar podiral razne kozolce na krajih, kjer sedaj stoje lepe vile in palače ter je ruval v tivolskih gozdovih visoke smreke in kostanje.

Smrtna žrtev četrtkovega neurja

Ko se je v četrtek okoli 11.50 začela vsipati na debelo in široko kot lešnik okrogla toča, se je primerila pri gostilni »Novi svet« huda tramvajska nesreča. Ob najhujšem viharju in toči je hotel prekoračiti pri evangelski cerkvi glavno cesto in zaviti pri gostilni v Vošnjakovo ulico 40 leten gospod, ki je držal zelo nizko dežnik in se je branil proti vetru, tako da je nagnil dežnik močno na levo stran. Ker je besnela nevihta, ker je toča vršala, ni slišal ropotanja tramvajskega voza št. 1, prihajajočega od Šiške proti Ajdovščini. Zadel je gospod ob tramvajski voz, ki ga je pahnil z vso silo na tla, tako da je nezavesten obležal s prebito lobanjo in mu je začela kri teči celo iz oči. Tramvajski uslužbenci in potniki so bili toliko duhaprisotni in uvidevni, da so ponesrečenca naložili na tramvajski voz, ki ga je odpeljal dalje do Krekovega trga, kjer so ponesrečenca preložili na reševalni avto, ki ga je takoj odpeljal v splošno bolnišnico, kjer pa mu zdravniki z največjo prizadevnostjo niso mogli pomagati in ga ohraniti pri življenju. Gospod je podlegel hudim poškodbam. Dobil je pretres možganov.

V najhujšem viharju smrtno ponesrečeni gospod je bil uradnik tehničnega oddelka Visokega komisariata, dne 29. septembra 1904 v Mostaru rojeni in v Ljubljano pristojni Stefan Družina, stanujoč v Parmovi ulici 58.

Izšla je nova knjiga „Slovenčeve knjižnice“

»SONCE V SENCI«

ki jo je spisal Nino Salvaneschi!

Knjiga bo gotovo ugajala vsakemu! Dobite jo v knjigarnah in trafikah!

Poletni tečaji za italijanščino

Zavod za italijansko kulturo sporoča, da bodo odprti naslednji poletni tečaji:

Začetni tečaj v torek in petek od 16. do 17. ure.

Nadaljevalni tečaj v ponedeljek in četrtek od 17. do 18. ure.

Drugi tečaj v torek in četrtek od 17. do 18. ure.

Tretji tečaj v torek in petek od 18. do 19. ure.

Poleg tega bo še *konverzacijski tečaj* v ponedeljek in četrtek od 18. do 19. ure.

Začetek poletnih tečajev bo 16. avgusta. Trajali bodo dva meseca. Vpisnina je 35 lir. Vse nadaljne podatke dobijo interesenti v Zavodu za italijansko kulturo, Napoleonov trg 6-I. od 9. do 12. in od 16. do 19. ure.

S Spod. Štajerskega

† **Tomaž Boncelj.** Iz Krškega smo izvedeli žalostno vest, da je nenadoma umrl zadet od kapi nekdanji ligaški igralec SK Primorja in pozneje Ljubljane Tomaž Boncelj. Pokojni Tomaž je bil navdušen nogometaš, ki ni bil le idealen športnik, ampak tudi sijajen in dober prijatelj. Vsi, ki se ga spominjamo kot solgralci ali gledalci, smo žalostni, da smo izgubili našega Tomaža, ki je stopil komaj v 32. leto svoje starosti. Dragemu in simpatičnemu Tomažu naj bo lahka domača zemlja.

NK

Naročniki „NASE KNJIGE“ **IZSLA STA ROMANA:**

Salminen: **Katrina**

Hünermann: **Oče Damijan**

Dvignite knjigi v **ljudski knjigarni**

Kako naj ravnamo z občutljivimi oblekami

Pri pomanjkanju pralnih sredstev moramo dobro paziti, da ne uporabljamo takih pralnih sredstev, ki bi škodovala vlaknu in barvi.

Posebno pažnjo je treba obračati oblekam, ki jih moramo osnažiti, oprati, da ne izgube svoje predpisane mere. Zato jih, preden jih namočimo, natančno premerimo glede dolžine in širine. To moramo natančno vedeti, ko pozneje obleko likamo, da jo takrat razlikamo na zahtevano širino in dolžino. Potem pripravimo milno raztopino, za kar vzamemo kake znane in preizkušene milne kosmiče, ki jih je le težko še dobiti, vendar so si jih naše praktične gospodinje shranile, da jih porabljajo v najnujnejših primerih. V tej raztopini previdno tlačimo tkivo, ne da bi ga mencale in ribale. Nato ga v topli vodi na enak način splakujemo, in sicer v tolikih mlačnih vodah, dokler ni voda popolnoma čista. Ako bi pa tako blago mencale ni ribale, bi se vlakna premaknila ali še celo raztrgala; zlasti bi se to zgodilo pri ovijanju. Zato nobenega volnenega blaga niti narejene obleke ne ovijamo. Najbolje je, da jih niti ne stiskamo, ker bi jih s tem zelo zmečkale in bi se to niti pri likanju ne dalo več popraviti. Ko obleko splaknemo, jo razgrnemo na čiste frotirke in trdno zvijemo; s tem stisnemo in izvlečemo vlago iz nje. Potem jo razvijemo in še enkrat zavijemo v suhe frotirke. Nazadnje jo še med frotirkami lepo raztegnemo in spravimo v prvotno obliko in tudi med frotirkami ležečo v senci posušimo. (Ne obešati, ker se raztegne samo v dolžino in se ne da več spraviti v pravo obliko!)

Ako se pri pranju kaka obleka zoži in zmanjša, naj te ne prestraši. Blagovi z rahlim tkivom in pa razni krepi se v perilu skrčijo. Ako bi jih hotele močno raztegovati, bi vlakna samo močno nategnile ali še celo raztrgale. S toploto likalnika pa se ta okvara popolnoma odpravi. Tudi umetna svila izgubi v mokrem stanju svojo trpežnost in se zelo hitro raztrga, dočim pa jo v suhem stanju zopet pridobi.

Največjo pažnjo pa je treba obračati likanju opranih oblek. Splošno pravilo je: Likaj na narobni strani! Močno zgubančeno blago, kakor kloké, flamisol, reversibel naj se likajo popolnoma suhi z zmerno vročim likalnikom, da se jim značilne gubice ne pokvarijo. Z lahko roko, skoraj viseče naj se poteza preko blaga in popolnoma zadostuje.

Na enak način je mogoče tudi uskočene obleke zopet razširiti. Počasi je treba na levi strani (narobe) natezati z likalnikom, ki je pa samo topel, ne vroč, in sicer tako, da roka skoraj dviga likalnik in se tkiva komaj dotika. Za to pa morata biti dve osebi: ena, ki lika, druga pa, ki na rokah in prstih polagoma nateza obleko in prva z likalnikom za njeno roko lika. To delo pa je treba zelo počasi in varno vršiti, da se vlakna ne raztrgajo. Resnica pa je, da se s takim potrpežljivim ravnanjem reši še marsikatera obleka, za katero pred snaženjem mislimo, da ne bo več uporabna.

Posebno skrbno pa je treba ravnati s pisanimi svilenimi ali tudi volnenimi oblekami. Poleg tega, da se le-te rade prekomerno razvlečejo ali pa skrčijo, tudi rade puste barvo. Zato je take obleke treba prav hitro sprati v mrzli vodi. Voda za splakovanje mora biti že pripravljena, ko pride svilena obleka iz luga, oziroma milnice. Posebej je še treba paziti, da ne polagamo dveh raznobarvnih oblek drugo vrh druge, ker bi se lahko barva ene prijela druge. Še celo pri likanju se barvani obleki na ta način lahko škoduje. Zato je treba pri likanju imeti čisto podlago in tudi paziti, da se sicer barva ne razlije.

Tudi prebarvanim oblekam je treba posvečati posebno pozornost. Navadno dajemo prebarvat svetle obleke, kadar žalujemo. Zlasti v sedanjih časih si ne moremo nabavljati za žalovanje novih oblek; porabimo obleke, ki jih imamo, le tako, da jih damo kemično prebarvati v črno. Seveda pa se tudi prebarvane obleke zopet zamažejo in postanejo neznatne. Treba jih je očistiti in poživiti. Ako so take obleke kemično barvane, se da to dobro napraviti, ker s pranjem v milnici ne izgube barve. Seveda pa je gotovo, da se del barve rad raztopi v milnici in zato je prva milnica zelo temna, skoraj črna. Potem pa se razbarvanje ustavi in obleka je lepa.

Ljubljana

Koledar

Sobota, 14. velikega srpana: Evzebij, spoznavalec; Atanazija, vdova; Marcel, škof in mučenec.

Obvestila

— Člane križanske moške kongregacije obveščamo, da ima družba jutri, na praznik Marijinega vnebovzetja, cerkveno opravilo ob 6.30 v križankah — sv. maša s skupnim obhajilom, popoldne ob 5 se pa udeleži pobožnosti na Rakovniku.

Seznami davčnih osnov stolarjev, sodarjev, lesostrugarjev, tesarjev, metlarjev-ščetarjev, kolarjev, parketarjev, izdelovalcev rolet in mizarjev so razgrnjeni do 29. avgusta t. l. v mestnem odpravništvu, torej v III nadstropju magistratne hiše za vodnjakom.

Ravnateljstvo IV. moške realne gimnazije v Ljubljani obvešča vse učence, ki imajo popravni izpit iz italijanskega jezika, da so začeli delovati vsi tečaji za italijanski jezik.

Državna dvorazredna trgovska šola v Ljubljani. Vsakdo, ki želi obiskovati v šolskem letu 1943-44 **prvi ali drugi razred,** se mora prijaviti čimprej, najkasneje pa do konca avgusta t. l. Natančnejša navodila so razvidna iz objave na razglasni deski. — Ravnateljstvo.

— 1. septembra bo izšla »Svetova« prva knjiga »Denar«. O zgodovini denarja, od najstarejših pa do današnjih dni, vas bo seznanil priznani domači strokovnjak univ. prof. dr. Vl. Murko. Knjiga bo imela čez 300 slik! Naročite se na »Svet«. Naročnina 20 lir mesečno. Knjige v nadrobni prodaji bodo po 35 lir! »Svet bo vsakomur dober prijatelj!

Motor za pogon miatilnice štev. 850.863 — Bergman za 4 KW = 5.5 P. S. je bil ukraden v torek, 10. avgusta, zjutraj okrog 2 posestniku Alojziju Ručigaju v Mostah, Zaloška cesta 113. Kdor izsledi motor, dobi lepo nagrado.

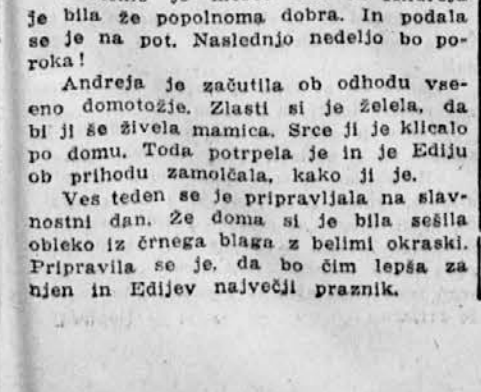

Vse gre mimo nas, tudi pasje vroči dnevi

Ljubljana, 13. avgusta.

Že nekaj dni je vladala pri nas huda soparica. Včasih je bilo sonce tako močno, da so mestni pločniki kar žareli in si čutil težo soparnega dne. Ljubljančani si sicer pomagajo, zlasti mladina, ki pohiti k Ljubljanici in Gradaščici, teže pa je za prileine, ki iščejo senco in se skušajo v njej ohladiti pri dnevni vročini, ki je večkrat presegala čelo nad 30 stopinj. V takih dneh ne pomaga mrzla limonada, le prha te nekoliko uteši. Vse to pa človeka olajša nekoliko le za nekaj trenutkov, v naslednjih pa že pade še v hujšo soparico.

Človekova moč in veselje za delo padata v istem razmerju, kakor narašča njegova toplota. Ljudje v uradih, na cestni železnici, delo v trgovinah so ob pasjih dneh kar razdraženi in že zaradi malenkosti so med njimi nesporazumi in celo pred resničnostjo se človek v tem razdražljivem okolju ne more vzdržati.

Zakaj je tako? Kako je to, da človek ne more vzdržati vročine, da se ves njegov življenjski organizem med pasjimi dnevi skoraj predrugači?

Samo opazujte ljubljanske ulice! Opoldne so kakor izumrle, zato pa vlada zvečer do trdne noči po ulicah taka živahnost, kakršno opaziš le po južnih mestih. Da bomo vse to razumeli, proučimo nekoliko človeški organizem!

Človek ima toplo kri, to pomeni, da je njegova telesna toplina stalna; giblje se okoli 37 stopinj Celzija. Medtem ko se kri pri mrzlokrvnih živalih, tako pri ribah ali pri kuščaricah, prilagodi enostavno zunanji toploti, ostane pri človeku nespremenjena. Razumljivo je, da organizem ne more z lahkoto izravnati toplotne razlike do 80 stopinj Celzija. Pri mrazu se to zgodi s povečanim izgorevanjem, pri vročini pa z oddajanjem odvečne toplote. V vročini se vrši oddajanje pri ljudeh na dva načina: skozi kožo, in sicer ali s prostim izžarevanjem ali skozi znojnice, in skozi pljuča, to je z vdihavanjem in z izdihavanjem, podobno kot zračno hlajenje pri bencinskih motorjih. Izžarevanje je neodvisno od zunanjega stanja, oddajanje skozi znojnice pa je odvisno v veliki meri od okolnosti, ali je zrak napolnjen z vodnimi hlapi ali ne. Suho, puščavsko vročino s kakimi 50 stopinjami prenašamo mnogo teže kot pa »vlažno, težko« vročino z mogoče »samo« 30 ali 35 stopinjami. Pri vlažnem zraku koža ne more oddati odvečne vlage, ki se zato nabira na koži. Neovirano potenje, to je, če zrak sprejme telesno vlago, je za človeka ohlajenje in olajšanje. Najidealnejše stanje je tako imenovano nevidno znojenje, to pomeni, da sprejme suhi zrak takoj vso vlago, ki jo telo izloči. Če telo samo ne more oddati preobilice toplote s pomočjo izžarevanja ali znojenja, tedaj morajo pljuča opravljati večje delo: človek sopiha od vročine.

Pri hudi vročini skuša organizem zmanjšati število kalorij na minimum. Naravna posledica tega je, da izgubi človek tek, da hrepeni po nemastnih jedeh — solati, sadju in sočivju.

Kakor smo omenili, ni vedno merodajna le višina vročine. Tako imenovana soparna vročina, kakršno najdemo posebno v tropskih in sredozemskih deželah, ob pasjih dneh pa tudi pri nas, zelo vpliva na človeka. Značilno je, da smatra zakonodajstvo sredozemskih dežel prevladovanje vremenske spremembe kot olajšilno okolnost pri kakem zločinu. Madžarska zakonodaja celo upošteva južni veter in vobče vroče, vlažno vreme, ki je bilo v trenutku zločina, kot olajšilno okolnost.

Nova raziskavanja so pokazala, da vplivata poleg vročine in vlažnosti zraka na človeško in živalsko razpoloženje tudi električno izžarevanje in nabitost zraka s pozitivnimi ali negativnimi elektroni. V časopisju sem bral, da je neki budimpeštanski profesor položil pliskavice v kozarec in zrak pozitivno naelektril, pliskavice so veselo »cvilile«, žrle in se igrale. Potem je zrak negativno naelektril — pliskavice so bile kot spremenjene! Padle so ena na drugo, se grizle, žrle niso več in kazale so znake največje živčnosti.

Ob teh poizkusih se nehote spomnimo trenutkov, ko nam sopotnik na cestni železnici hote ali nehote, nerodno ali gibčno stopi na čevelj oziroma na prste s kurjimi očesi, ki bi ga prav tako najraje postavili na isto mesto, kakor je on nas, ali pa če nam v prav takšnem razpoloženju nervozni in surovi poštni uradnik nevljudno zaloputne okence in ga hočemo zato robato zavrniti, pa se nam že skrije varno za leseno steno ali še bolj soparnim zidom. Sopara, vlaga, električna napetost postavijo naše živce večkrat na trdo preizkušnjo.

Življenje nas zares samo skuša in uči potrpežljivosti ter drži kakor na vajetih. Končno, saj gre vendar vse to mimo nas, tudi pasji dnevi!

MARTINA KRPANA

bodo dobili od ponedeljka, 16. avgusta, dalje le oni, ki imajo naročnino za ves letnik »Slovenčeve knjižnice« plačano ali pa jo bodo plačali!

---

v krčmi. Doma je vse po navadi, stara Mina ima zdaj glavno besedo.

Prišla je jesen. Andreja je hudo zbolela. Edi je prihitel ves obupan, stregel ji je ter se noč in dan ni ganil od njene postelje. Njegova ljubezen in požrtvovalna skrb ji je pomagala, da se ji je začelo boljšati.

Toda še preden je bila dobra, je moral odpotovati v službo na Češko. Težko je bilo slovo. Tista motna, temna slutnja, ki jo je bila Andreja ob njem pozabila, se je začela znova oglašati, naj jo je Edi še tako tolažil in prepričeval.

Ko je dopotoval na službeno mesto, je začel naglo pripravljati vse, da bi Andreja lahko prišla k njemu in bi se poročila. Vzel je predujem na plačo, najel stanovanje, ga skromno uredil ter se veselil tihe sreče, ki bo zasijala v novem domu tedaj, ko bo v njem zakraljevala Andrejka, njegova žena...

Potem je pisal Andreji, naj pride takoj, ko bo čisto trdna. V nedeljo po prihodu bo poroka...

Preteklo je mesec dni in Andreja je bila že popolnoma dobra. In podala se je na pot. Naslednjo nedeljo bo poroka!

Andreja je začutila ob odhodu vseeno domotožje. Zlasti si je želela, da bi ji še živela mamica. Srce ji je klicalo po domu. Toda potrpela je in je Ediju ob prihodu zamolčala, kako ji je.

Ves teden se je pripravljala na slavnostni dan. Že doma si je bila sešila obleko iz črnega blaga z belimi okraski. Pripravila se je, da bo čim lepša za njen in Edijev največji praznik.

V petek opoldne je čakala, kdaj bo prišel h kosilu. Čim bolj se je ura nagibala na eno, tem bolj je bila nestrpna. Hodila je iz sobe na balkon in zopet na sobno okno. Skrbelo jo je, kaj se je zgodilo, da ga ni.

Zvonec v predprostor je zapel. Skočila je od okna ter tekla odpirat. Že je hotela zaklicati Edijevo ime, a v grlu jo je stisnilo in beseda ji je zastala —. Pred njo je stal sluga iz tovarne.

»Govorite, govorite! Kaj je?« ga je sluteč nekaj hudega prehitela.

Molče ji je izročil listek in odšel. Pustila je vrata na stežaj odprta in stekla v sobo.

Tam je v blaznem strahu listek razgrnila. V čudnih, spačenih črkah je spoznala Edijevo pisavo.

»Nesreča... Pridi takoj, da te — še enkrat — vidim —«

Vse okoli nje se je zamajalo. Pritisnila si je roke na senca. To je torej bila tista mračna slutnja, ki jo je preganjala že vse od takrat, ko je šla zdoma! Zdaj je konec, vsega konec!

Opotekla se je in skoraj bi bila padla. Potem ji je možgane preblisnila misel, da jo Edi kliče. Mora takoj k njemu. Morda bo že prepozno...

Ta misel jo je vrgla pokoncu. Premagala je bolest, ki ji je meglila oči in zalivala srce. Ni vedela, kaj dela. Planila je k omari, si v naglici oblekla poročno obleko, pograbila prstane, vse v nekakem podzavestnem nagonu, ne da bi vedela zakaj.

»K poroki moram... k poroki moram...« si je ponavljala.

Planila je na cesto in tekla proti tovarni. Tam so ji povedali, da se je Edi nevarno ponesrečil in da leži v bolnišnici.

Srce v prsih ji je razbijalo in težko sopeč je prihitela v bolniško sobo, kjer je ležal Edi z obvezano glavo. Poklekniла je kraj njegove postelje in mu začela poljubljati roke in oči ter glasno jihtela.

Edi jo je komaj spoznal. S pretrganim glasom ji je zašepetal samo: »Poročiva se.., takoj.., zdaj.« Potem se je onesvestil.

Ko se je drugo jutro malo zavedel, ju je duhovnik poročil ob smrtni postelji.

V nedeljo je Andreja v poročni obleki sama s svojo bolestjo stopala za njegovo krsto...

~

Edina tolažba, ki je je bila deležna, je bilo pismo od očeta. Prosil jo je, naj se vrne. Težko ji je bilo pustiti grob moža, samega tako daleč, a kaj je hotela početi v tujini!

Vrnila se je na očetov dom. Čez dva meseca je dobila sinka. Dala mu je ime Edi. On ji je bil odslej edino veselje, njemu je, ko je bil še čisto majhen, tožila svojo bolečino in mu govorila o svoji bridki usodi.

Ko je malo odrasel, sta se odpeljala tja v tisti tuji kraj, položila šop cvetja na Edijev grob ter ga pokropila s svojimi solzami.

115.

Drvarček je med šumečimi grmiči in kačjim sikanjem pogumno stopal... Že se je sredi belega prodišča zableščala kačja kronica kot samo zlato sonce; ob njej pa je kačja kraljica stegnjena dremala v sončni pripeki ter si grela svojo mrzlo kri. Drvarček se je zastrmel v biserno kronico, nato pa pogledal še njeno dremajočo gospodarico.

116.

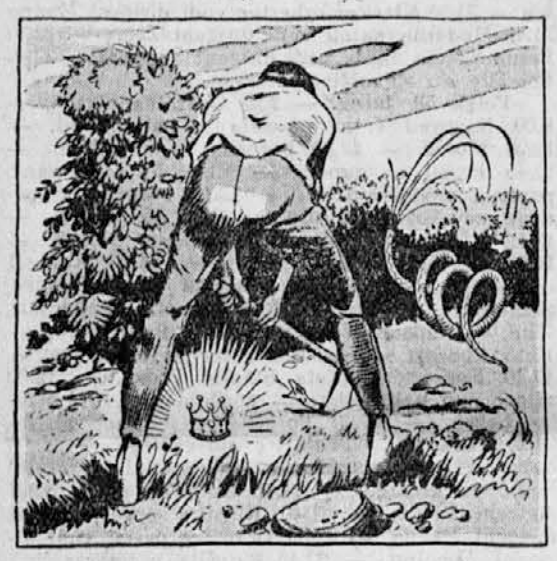

V tem trenutku mu je bijoče srce odsvetovalo, toda zdaj ga ni ubogal ne poslušal. Sekiro drvarico je dvignil visoko v zrak in zamahnil, da je zapiskal zrak in je je odletela glavica kačje kraljice. Njeno truplo se je zvilo v črnjorjav zvitek ter se kar nato pognalo v zrak, brizgajoč živ vodometič kačje krvi; padlo je, se zvilo in zopet pognalo v zrak...

117.

Najmlajši brat pa urno pobere zlato kronico ter jo ubere preko vročega prodišča, kolikor so ga le noge nesle. Na mah so oživeli vsi ostrogini grmiči in izza vsakega se je za njim sprožila kača kot usodna palica. Zvijale so se v žive svitke z glavicami v sredini ter se zopet sprožale in skakale za bežečim drvarjem, za tem ubijalcem in tatom, proti rečni strugi.

Vrhnika

V Podlipski 9. lahko naročite roman v slikah »Quo vadis«. Pohitite, ker je rok za naročbo kratek — 5 avgust. Knjiga bo izšla prve dni v avgustu.

»SLOVENSKI DOM«

izhaja vsak delavnik ob 12. Urejuje: Mirko Javornik. Izdajatelj: inž. Jože Sodja. Za Ljudsko tiskarno: Jože Kramarič, vsi v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Ljudska tiskarna, Kopitarjeva 6. Telefon 40-01 do 40-05. Mesečna naročnina 11 lir, za tujino 20 lir. — Posamezna številka 50 cent.

Rusko-angleška trenja na Baltiku

Pomen ozemelj ob Baltiškem morju je bil v preteklosti zelo velik za pomorske države ob Severnem morju, posebno zavoljo lesa, ki so ga tedaj veliko bolj kakor danes rabili za gradnjo ladij. Hanseatska pomorska zveza kakor trgovske družbe v Londonu in Amsterdamu so smatrale promet po Baltiškem morju za pljuča svojih ladjedelnic, kajti od tam so dobivale les za gradnjo ladij, ki so potem širile angleško in holandsko pomorsko moč in posest na prostranih oceanih. Hanseatska zveza je začela povrsti osvajati trgovska središča ob Baltiku. Anglija in Holandija sta od vsega početka, ko je njuna pomorska in trgovska moč začela naraščati, kazali veliko zanimanje za politični razvoj v severovzhodni Evropi in podpirali tista stremljenja, ki so hotela ustaliti razmere ob Baltiškem morju, kajti iz tistih pokrajin sta dobivali predragoceno gradivo za svoje ladje. Po westfalskem miru l. 1648. se je v Baltiku ugnezdila Švedska in dani so bili predpogoji, da se bodo tamkajšnje razmere in politično stanje ustalilo. Takšen red, ki ga je uvajala Švedska kot najmočnejša sila, je prijal Angležem in Holandcem. Zato sta se ti dve pomorsko trgovski državi trudili, da bi povsod

podprli baltiški imperij švedskega kralja Gustava Adolfa

ki je bil trden mejnik na severu, Francija pa zahodna ovira prerodu in razmahu svetege rimsko nemškega cesarstva.

Prvo vidnejše zanimanje Anglije za baltiško politiko se je torej pokazalo v podpiranju švedskega gospodstva, ki je obsegalo letonsko in estonsko obalo ter obalo Finske in Ingrija (sedanjega petrograjskega področja). Ob ta jez sta polagoma začeli butati celinski sili Rusije in Poljske, ki sta si hoteli priboriti svoboden dostop do morja.

V zadnjih letih, tedaj ko je še vedno trajala Oliverja Cromwella, tedaj ko je še vedno trajala francosko-španska vojna, katere z westfalskim mirom niso mogli spraviti s sveta, so se proti naraščajočemu švedskemu imperiju ob Baltiku začele dvigati druge ogrožene kneževine. Tako so se znašli skupaj Poljaki, Danci in brandenburška kneževina in se začele boriti proti osvojevalnim težnjam švedske dinastije Gustava Adolfa. Na stran nasprotnikov Švedske se je postavila tudi Rusija, ki je hotela dobiti kos Baltiškega morja.

Holandska mornarica je tedaj posegla vmes in je preprečila švedskemu kralju Karlu X., da bi si osvojil vzhodno dansko obalo. Toda komaj je minila nevarnost, da bi Švedi zavzeli premogočno mesto v Baltiku, že se je nenadoma pojavila nevarnost, da se švedski imperij zruši in s tem pokoplje politično ravnotežje na Baltiku, katero je bilo ustvarjeno z mirom v Westfaliji.

Enajst let po imenovanem miru sta se Cromwell in francoski predsednik vlade Mazarin sporazumela za skupni korak, da bi z diplomatskimi sredstvi rešila švedsko oblast, ki sta jo iz različnih nagibov smatrali za potrebno, da se tam ohrani ravnotežje in zaščitijo angleški in francoski interesi. Njima se je pridružila tudi Holandija in vsi skupaj so dosegli, da je prišlo do Haaškega sporazuma l. 1659., v katerem so se vsi trije zavezali, da bodo skušali

z vsemi diplomatskimi sredstvi ohraniti ravnotežje sil na Baltiku

in s tem tudi v Severni Evropi.

Takrat se je Anglija prvikrat uradno pridružila tistim, ki so bili proti temu, da bi se Rusija ugnezdila ob Baltiku. Poljska in Danska sta bili prisiljeni skleniti s Švedi mir in tako je ostal ruski car Aleksej osamljen v boju s Švedsko. Tako je bil prisiljen izprazniti pokrajine, ki jih je bil zasedel in katere so mu bile priznane v premirju v Kardišu l. 1661.

Britansko stremljenje, da bi Rusiji zaprli pot do Baltika, se je pozneje še bolj ojačilo in še z večjo silo se je angleška diplomacija trudila, da bi zavarovala ravnovesje in s tem sebi zagotovila svobodno trgovanje na Baltiku. Toda naraščajoča ruska moč je že čez štirideset let porušila to ravnotežje in zopet je vzplamtela baltiška kriza, medtem ko so imele v Evropi velike sile opravka s špansko nasledstveno vojno.

Ko je Evropa pograbila za orožje, da bi preprečila francoske načrte, katere je skoval Ludvik XIV. s tako imenovano francosko špansko unijo, je Peter Veliki izrabil priložnost in dosegel, da so se mu pridružili Poljaki in Danci, da bi s skupnimi močmi podrli švedsko premoč na Baltiku. V prvem letu osemnajstega stoletja je izbruhnila severna vojna. Holandska in angleška diplomacija sta zaslutili nevarnost, ki se je pojavila. Zato sta z vsemi razpoložljivimi sredstvi hoteli pomiriti sprte baltiške države in vsaj do neke mere zagotoviti obstoj švedske nadoblasti, da se vojna ne bi razvnela in da ne bi vplivala na vojsko, ki jo je Anglija bila proti Franciji.

Jasno je bilo, da sta Anglija in Holandija hoteli za vsako ceno ohraniti švedsko oblast in

zapreti pot prodirajočemu Petru Velikemu

Vedeli sta, da bi ruska oblast v pomorskih predelih Baltika pomenila krizo, če ne že konec trgovskega prodiranja zahodnih sil v bogate baltiške pokrajine. Svobodne trgovine ne bi bilo več. Ko pa sta opazili, da se je švedski kralj Karol XII. obrnil izključno proti Rusiji, ko je že podrl Poljsko, sta nehali s svojimi posredovanji in pomirjevalnimi poskusi.

Švedski polom pri Poltavi 1709. je osupnil vso Evropo, ki se je prvikrat zavedla naraščajoče ruske vojaške moči. Zahodne sile so se l. 1713 sporazumele v Utrehtu, a dve leti kasneje se je severna vojna obnovila, čim se je kralj Karol XII. vrnil v domovino. Tedaj je Anglija zopet posegla vmes. Za severne zadevščine se je zanimala tudi zato, ker je bil njen kralj Jurij I. hannoverski volilni knez in nasprotnik švedske objestnosti.

Ker so se

med Švedsko in Anglijo pojavila prva nasprotja

glede baltiških načrtov, je Peter Veliki takoj poslal v London svojega poslanika Kurakina z nalogo, naj bi od Anglije dobil angleško pritrditev za vse ruske osvojitve na južnem obrežju Baltiškega morja. Toda ruski diplomat je dosegel le začasen uspeh, kajti s smrtjo Karla XII. je ugasnila tudi severna vojna in se je angleška diplomacija povrnila na steze, ki jih je utrl Cromvell, ter hotela rešiti vsaj ostanke švedskega imperija.

Tudi Petru Velikemu se je zgodilo kakor Alekseju: holandsko-angleška mornarica je zaplula v Baltik in hotela prisiliti vojskujoče se države da bi popustile ter priznale švedski imperij. Švedska je dobila novega poguma in začela odbijati ruske zahteve, naj pripozna rusko oblast v pokrajinah, ki jih je ruska vojska zasedla. Čeprav je ostal osamljen in imel proti sebi močne nasprotnike, je Peter Veliki znal prebroditi vse težave osamljenosti.

Gospodarska kriza, ki je l. 1720. nastala v Angliji in Franciji, je prisilila angleško diplomacijo, da je prejenjala s svojim delovanjem v Baltiku. To je Peter Velik izkoristil in prisilil Švedsko, da je sklenila z njim mir v Nystadtu. Z njim je Rusija dobila v posest obalo Livonije, Estonije in Ingrije.

Tedaj Velika Britanija ni imela pri roki nobenega sredstva, s katerim bi zavirala rusko prodiranje v Baltik.

Nov spor med njo in Rusijo se je razvil za časa Katarine II. v času vojne za ameriško neodvisnost. Tedaj je angleška admiraliteta izdala stroge ukrepe proti plovbi nevtralnih ladij. Da bi odstranila angleško nadzorstvo nad plovbo nevtralnih držav v Baltiku, je Katarina sprožila zamisel, da bi se nevtralne države zaščitile s tako imenovano oboroženo nevtralnostjo. Prišlo je sicer do sporazuma v Petrogradu l. 1780., vendar je bil ta sporazum bolj načelnega značaja in ni imel posebnega vpliva na razvoj angleško-ruskih pomorskih odnošajev.

Poslej je Anglija zaradi srečnih okoliščin dobila priliko, da se je

vmešavala kot posredovalka v baltiške razmere

L. 1834. se je Anglija zavzela za Švedsko, ki ni hotela dovoliti v Rusiji utrditve Aalandskih otokov, ki obvladujejo vstop v Botniški zaliv. Na pariškem kongresu l. 1856. je Anglija napela vse sile, da je prisilila Rusijo k temu, da je demilitarizirala Aalandsko otočje. Angleški napori so tudi pripomogli, da je bilo Rusiji vnovič prepovedano utrdit to otočje, čeprav ji je to dovoljeval tajen dogovor z Nemčijo l. 1907. Leto pozneje je bil podpisan v Petrogradu protokol, po katerem so bile vse baltiške države obvezane, da bodo ohranile dosedanje stanje upoštevajoč kajpak tudi določila pariške konference glede Aalandskega otočja.

Angleško nasprotovanje ruskim težnjam v Baltiškem morju se je pokazalo prav jasno tudi po padcu carističnega režima in ob nastopu Sovjetov. Na podlagi načela o samoodločbi narodov, katero je razglasil tudi Lenin, so baltiški narodi izrabili ruske notranje razmere in oklicali lastne neodvisne države. Tudi Nemčija je z brestlitovskim mirom potrdila ločitev Litve, Letonske in Estonske od Rusije. Anglija je porabila priliko in potisnila Rusijo iz Baltika. Pustile ji je le Petrograjski zaliv in se z vso silo zavzela za svobodo malih baltiških držav.

Pozneje je boljševiška Rusija opustila načela o samoodločbi narodov, ker je hotela zopet obnoviti rusko premoč v Baltiškem morju. Toda proti tem poskusom se je vnovič postavila Anglija, ki je zagrozila, da bo tudi z orožjem branila svobodo baltiških držav. In britanska skrb za baltiške države je bila neprekinjena in se je izražala v kulturnem in gospodarskem prodiranju anglosaškega sveta v te državice.

Kako si pridobim prijateljev — boste brali v „SVETU“

Najboljši pripomoček za pouk in razumevanje stare zgodovine — roman v slikah »QUO VADIS«!

Poraba zavrženih stvari

Posebno pereče vprašanje utegne v prihodnjih desetletjih postati poraba zavrženih nekoristnih reči, kr v industriji po navadi imenujejo škartirano blago. Kemična industrija bo skušala predelati in izrabiti do najvišje možne meje vse tvarine, ki zaradi nehigieničnosti in drugih ozirov nimajo sedaj nobene veljave, kakor so na primer blato, kuhinjski odpadki, kože in semenje sadja in zelenjave itd. Morebiti bo industrija znala v bodoče oskrbovati potrošnike z izdelki, ki bodo lepi in čedni, čim bodo tovarne dobile na razpolago zadosti teh »surovin«. Pa tudi zrak je pomembna surovina: poleg dušika, menijo tehniki, bi se dal iz zraka pridobivati tudi plin helij, in sicer v velikih količinah. Kemija dela čudeže in danes se nihče več ne čudi, da se iz premoga pridobiva bencin in se izdeluje sintetični gumij in da se iz mleka, iz lesa in iz stekla delajo tkanine. Zato se utegne dogoditi, da bodo tudi iz odpadkov ter zavrženih predmetov začeli pridobivati nove snovi. Gospodarstvo držav, ki nimajo veliko surovin, vidi v kemiji mogočno vedo, ki zna posredovati pridobivanje mnogih »surovin«. Čim več iznajdb je pokazala moderna kemija, tem bolj se zdi, da se odpirajo še veliko večje možnosti.

Nov vulkan v Mehiki, ki pa ni hrib

Nedavno so v Mehiki opazili svojevrsten pojav. Pojavil se je vulkan, ki pa ni hrib. Nenadoma se je sredi neke ravnine naredilo žrelo v premeru 300 metrov, iz njega pa se je začela valiti lava in leteti kamenje, po vsem ozemlju naokrog pa so čutili močne potresne sunke. Pojav je edinstven. Še kar naprej se iz razpoke vali lava, ki teče s hitrostjo 5 metrov na minuto. Počasi se je okrog žrela začela kopičiti lava in kamenje in tako nastaja vulkanski griček, kateremu so domačini dali ime Paricutin. Prah in vodna para pa se dvigujeta tudi v višino 100 metrov. Na srečo v neposredni bližini novega vulkana ni bilo nobenih naselij in zato tudi nobenih človeških žrtev.

Suhe gobe
po najvišji dnevni ceni kupuje Sever & Komp.

Skrivnosti z nevidnega bojišča

Vohunski spomini iz prve svetovne vojne

28

Najnevarnejša naloga Jamada Murasakija.

Med bombardiranjem Šanghaja dne 23. avgusta 1937 je našel smrt Jamada Murasaki, ki je bil eden najsposobnejših in najbolj skušenih agentov japonske vohunske in obveščevalne službe. Bil je star šele 39 let.

Tega poklicnega tovariša sem spoznal maja 1932 v Ženevi. Pri tej priliki mi je povedal dobršen del svojega življenja. Posebno natančno mi je pravil o enem izmed svojih najvažnejših in najbolj pomembnih doživljajev — o njegovem najnevarnejšem izmed vseh. Bila je to naloga, ki jo je v letih 1924-1925 moral opraviti v Rusiji.

O tej njegovi zanimivi in nevarni prigodi hočem poročati na tem mestu. Zraven se bom malo dotaknil tudi njegove splošne življenjske poti. V glavnem se bom pri pripovedovanju držal avtobiografske oblike, to je tiste, v kateri mi je te svoje doživljaje pravil sam.

»Moj oče je prodajal pipe, škatle in mošnje za tobak in druge take reči. Imel je majhno prodajalno na neki zakotni cesti v pristaniškem mestu Kobeju. Posli so mu morali iti dobro izpod rok, zakaj nikoli se mu ni bilo treba zatekati k oderuhom po posojilo. Oderuhi so tiste čase bili najhujša šiba božja na Japonskem.

Malo od prodajalne je stala naša hiša. Bila je majhna kakor igrača. Imela je prav tako majhno verando, kakor je bil majhen njen vrt. Gredice na njem so bile urejene kar najskrbneje, med njimi pa se je lesketalo majčkeno, prav majčkeno jezerce, v katerem se je ogledovalo usihajoče pritlikavo drevo.

Tisti čas — to je bilo leta 1904 — sem imel šest let. Prebival sem v tisti hišici z materjo, ki je imela ljubeznive in sladke oči ter me je šaljivo, klicala za Kida, kar v japonščini pomeni mali porednež.

Bili smo torej srečni ljudje in smo živeli srečno ter mirno iz dneva v dan, brez hudih skrbi in brez posebnih razburljivih doživljajev in pretresov.

Nekega večera, ko je bilo že pozno in smo se že odpravljali k počitku, pa so se pred verando prikazale sence treh moških. Bili so vojaki. Nihče ni vedel, kaj hočejo.

Oče, ki je že ležal na tatamiju, postelji, ki jo sestavlja samo slamnata preproga, in dremal, je vstal, ko bi trenil, čim je slišal o vojakih. Planil je iz sobe ter jim šel naproti.

Ne vem, kaj so govorili med sabo, toda ko se je oče vrnil, je imel obraz zelo, zelo resen. Zazrl se je v mojo mater in jo dolgo gledal, potem pa ji nekaj zamrmral.

Nato se je počasi in slovesno približal oltarčku, na katerem so stale podobe naših hišnih bogov. Z obredno opreznostjo je prijel in povzdignil ploščice, ki so ležale na oltarčku v spomin prednikov, ter obstal nepremično na mestu, zatopljen v vročo molitev.

Tako sem zadnjikrat v življenju videl svojega očeta.

*

Šele nekaj mesecev pozneje sem zvedel, da je tisti večer odšel na vojsko zoper Rusijo in da se od ondod ne bo nikoli več vrnil.

Mati me je nekega dne poklicala k sebi in zdelo se mi je, da bo bruhnila v jok, ko mi je dejala:

»Moj mali Kida, oče je bil eden izmed sedem in petdesetih!«

Ni mi rekla niti besede več, toda v njenih dobrih očeh, ki so se upirale v moje oči, ji je gorela luč velike sreče.

'Eden izmed sedem in petdesetih!

Moj oče je bil eden izmed sedem in petdesetih živih torpedov, ki so se v tisti vojni žrtvovali za našega premogočnega in slavnega cesarja.

13. aprila leta 1904 se je oče s tremi drugimi mornarji vkrcal na majhen čoln, poln razstreliva. Kar se da previdno so veslali proti ruskemu vojnemu brodovju in posrečilo se jim je približati se admiralski ladji, oklepnici »Petropavlovsk«, ne da bi jih bili nasprotniki zapazili.

Ko so trčili ob stensko ogromne bojne ladje, so se s kavlji pripeli nanjo, zavpili bojni krik v slavo cesarju ter zažgali razstrelivo.

Dve minuti nato se je ruski pomorski velikan, na katerem je bilo čez sedem sto ljudi, pogreznil pod vodo v port-arturskem pristanišču.

*

Ko sem bil star osem let, sem stopil v vojaško šolo v Nagasakiju.

Stotnik Hirošija, poveljnik šole, mi je pri sprejemu položil roko na glavo in rekel:

»Cesar je želel, da prideš sem, ker si sin enega izmed sedem in petdesetih.«

S prstom mi je pokazal cesarjevo sliko na steni, se spoštljivo priklonil in dejal še enkrat:

»On je želel! Zapomni si to, zapomni si za vselej, mali Murasaki. Spominjaj se, da »mrtvi vodijo žive!«

*

Kakih deset let pozneje, to je na predvečer svojega devetnajstega rojstnega dne, sem z velikim uspehom dokončal razne tečaje v vojaški šoli. Šole po navadi nihče ne konča pred ena in dvajsetim letom. Bil sem zdaj na tem, da me bodo prestavili v višjo vojno šolo v Tokiu, od koder bi po dveh letih prišel kot častnik.

(Dalje.)

Samo do 5. avgusta
je še čas za prednaročilo
ROMANA V SLIKAH
Quo vadis

Cena veliki knjigi (216 strani s 420 slikami, velikost četrt »Slovenca«, »Slov. doma« ali pol strani »Domoljuba«) je:
mehko vezana . . . . 32 lir
trdo v polplatno vezana 45 lir
v celo platno vezana na najboljšem papirju . 85 lir
Za stare ali nove naročnike »Slovenskega doma« mehko vezana . 25 lir
(»Slovenski dom« velja na mesec 11 lir.)
Pišite dopisnico na uredništvo
»SLOVENSKEGA DOMA«
Ljubljana, Ljudska tiskarna.